

รายการอ้างอิง

กรมศิลปากร. บทละครนอก พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 2 (พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย).

กรุงเทพ, 2530. หน้า 221-284

เฉลิมศักดิ์ เย็นสำราญ. นักวิชาการศึกษา 6 ฝ่ายตำรา สำนักวิชาการมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

สัมภาษณ์, 14, 15, 29 กันยายน และ 1, 9, 10 ตุลาคม 2549 และ 24 มกราคม และ

19 มิถุนายน 8, 19 สิงหาคม 21 กันยายน 12, 24, 28 พฤศจิกายน 9, 10, 20, 27 ธันวาคม

2550 และ 8, 11 มกราคม 2551

เฉลิมศักดิ์ เย็นสำราญ. บทละครนอกเรื่องไชยเชษฐา ตอนอุบายนางทั้งเจ็ดถึงนางแมวเขี้ยวซุ่ม. ปรับขึ้น

ใช้เฉพาะปี พ.ศ. 2536

ชวลิต สุนทรานนท์. นักวิชาการละครและดนตรี 9 สำนักการสังคีต กรมศิลปากร. สัมภาษณ์,

8 กุมภาพันธ์ 2550

ไชยเชษฐา. กลอนบทละคร หมวดอักษร ช. สมุดไทย แผนกเอกสารโบราณ หอสมุดแห่งชาติ

ดวงสมร สุวัฑฒน. การเลี้ยงแมว. เอกสารการสอนวิชาหลักการเลี้ยงสัตว์ 1 (รายวิชา 3103-

102:PRINCIPLE OF ANIMAL HUSBANDRY 1) ภาควิชาสัตวบาล คณะสัตวแพทยศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2549

ทรงศักดิ์ ปรารักษ์วัฒนกุล. เอกสารการละครไทย. หน้า 38

นพรัตน์ หวังในธรรม. ผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

กระทรวงวัฒนธรรม. สัมภาษณ์, 1 กันยายน และ 4, 22 ตุลาคม 2549 และ 11,

24 มกราคม 11 กุมภาพันธ์ 20 มีนาคม 5 มิถุนายน 19 กรกฎาคม 23 กันยายน 26 ตุลาคม

7, 10 ธันวาคม 2550 และ 9 มกราคม 2551

นิธิ เอียวศรีวงศ์. เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการเรื่องดนตรีและนาฏศิลป์กับเศรษฐกิจและ

สังคมสยาม, 2532. หน้า 14-15

ประเมษ บุญยะชัย. ครูเชี่ยวชาญ คศ. 4 วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กรมศิลปากร.

สัมภาษณ์, 8 กุมภาพันธ์ 2550

พัชรารวรรณ ทับเกตุ. “วิทยานิพนธ์เรื่องหลักการแสดงของนางเกศสุริยงแปลงในละครนอกเรื่อง

สุวรรณหงส์”. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย คณะศิลปกรรม

ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), หน้า 39

มันทนา อยู่ยั้งยืน. คีตศิลป์ในระดับ 7 ว. กลุ่มดุริยางค์ไทย สำนักการสังคีต กรมศิลปากร. สัมภาษณ์,

23 พฤศจิกายน และ 10 ธันวาคม 2550

รวรรณ พลัฒประสิทธิ์. นาฏศิลป์ 6 สำนักการสังคีต กรมศิลปากร. สัมภาษณ์, 8 กุมภาพันธ์ 2550

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ. นารีผู้มีคุณแล่ม 2. สำนักงานเสริมสร้าง
เอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2535. หน้า 36-37
ศุรพล วิรุฬห์รักษ์. วิวัฒนาการนาฏศิลป์ไทยในกรุงรัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547. หน้า 98-99
DEE DAY. จีปาละ สาระแมว. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ BORN FREE, 2548

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

บทละครนอกเรื่องไชยเชษฐ

๑ ทัพพะพิชิต์เมฆเพ็ญพิลลทลเกลา ; ภายวอเคระ ๗๖

๑ ศึกกนเดิม๑ ๗๖

๑ เมื่อั้น; ลกพระไชยเรไรองคี่ เมินพลบพลพพาลี! ที่เชิงศิรี
วิมธว ตมแกไขให้เหลาคณทมอ เชาซมตอคี่ไปไปไพเราะสวค
วังเจตพิทกตวิการ ไม่ภพพมชงเผือกมพิง พระคคังสิวันช
โอมศรี สงสารบั้นนี้อยพทหลง จประลคสคแกแล้วหฤษ

ไม่มีที่ทางที่ไว้ใจ มงกโรลทงขพพยแต่ ไตรระเซาใจคหได้
จะคอยตณมถบนบพว ยังไม่เห็นพิไประโคก ทำระลคกรพลพพห
บาท สิลกษตตทชกมศรี จะคอยคอยอื่กก็เสียที ไม่ก็อที่บ้วย
กรวิเขต ๗๖ ๑ คคพมทงลั้งเลมไป นเดวิมพทมย

ใช้พระมณฑลคุณทูล คือองค์นี้และพระภรรยา บงกชกิตติจะหมั้นกษัตริย์
 กษัตริย์พม่าทูลขอพระมณฑล ทูลเหมือนพระมณฑลเป็นพมหมาก บกกลราชทูลไม่ขึ้น
 ๒๒ ๒๓ แล้วจกมเด็จพระก่อนพ่อทอนศักดิ์ สบเสียบไปอุปถัมภ์นลกลทอนชกษ
 ไม่เสียบที่ที่รทกคกมโร อภิเศกเป็นเอกมเหสี กรมหมื่นกรมหมื่นทงทโร

หมากทวอหม่อมพ่อทอนทอนไม่ ซึ่งไม่อุปถัมภ์ราชภักตภ ๒๒ ๒๓
 ๒๒ ๒๓ เมื่อขึ้น องค์พระไชยเชษฐาธิราช แลเห็นทอนไม่ได้ภรรยา
 ๒๒ ๒๓ ให้ทวอภรรยาเป็นพมหมาก ทวยแก่ศรทวอทอนไม่ ทั้งแค่มเหสีใจ
 ๒๒ ๒๓ เพียงออกทก มีโคทวอทวอกรมหมื่น เห็นประจักษ์จึงแทน

พระไชย หม่อมทวอทอนทอนทก จะเสียดเป็นมเหสีที่ใหม่ได้ กรมพลท
 ทงทวอพระมณฑลไชย เล็ดไปไม่ที่มิได้ศ ๒๒ ๒๓

๒๒ ๒๓ เห็นนางสิริมาศได้ศก กระที่บงกชกิตติทวอวังศ กตอชกสิริมาศ
 ๒๒ ๒๓ ทลออกนอกมาเป็นทอนไม่ กอศกศคนนน้อยทก ลักภพึ่งพ

๒๒ ๒๓ ทงกมใหญ่ เป็นนอชกทวอชกทวอทวอ จะเสียดมีโงโงออว ๒๒ ๒๓

๒๒ ๒๓ เมื่อขึ้น ลำบชอกสนบรอนหนี จตโรไม่เป็นลมประดี ทั้ง
 ๒๒ ๒๓ ชีระมัยมรภ นางตอกทวอทวอทวอทวอ ทนทวอทวอทวอ
 ๒๒ ๒๓ หม่อมหนีได้ทวอทวอ ไครระลิตวอทวอไม่ร แต่แตกเจบ่ทอนน้อย

นอนกรง เหนียงนางหมื่นหลงอย ^๒ หลวงวิไลทิพย์ให้ ^๒ เมีย
 ไม่รักไม่เกลียด ^๒ นางวิไลไม่เคยคลอคล ^๒ เขาตัญญูพันพิศได้มีดหมก
 เมียแรกประดุจพระโอรส ^๒ เสียร้องปรกฏเป็นเสียงคน ^๒ บัดนี้รัก
 อ่อนเป็นท่อนไม้ ^๒ เพาะธาบิณฑกหาไม่เห็นหน ^๒ รวพระองค์จึงคิด

๑ ^๒ กลูกเหล็ก ^๒ ลูกคนใดท่อนเป็นท่อนไม้ ^๒ ๗: ๓ ค ^๒ ๗: ๓๓
 ๑ ^๒ เมื่อนั้น ^๒ ไซ้เร่ร่อนหมิ่นหมิ่นได้ ^๒ กระที่บ่มีทศทศทศไป
 กมิใช้ชย ^๒ ชย ^๒ ลกเป็นท่อนไม้ไต่กระได ^๒ ยังมีหมักโสกโสก
 กไม่คบคัลมาเพลา ^๒ มิ่งเขาแต่เท่ามากที่ ^๒ เหลวตาเองเล่าเซียง

เจตนั้น ^๒ ทัณคพ้องหมองกบักควรที่ ^๒ จะขึ้นแค่นักแก้มชักรัด
 ท่อนไม้ยังมีอยู่เป็น ^๒ ทำให้อบชยชยหมิ่น ^๒ ซ้อมทศทศทศทศทศ
 ทำเสียดมิ่งไปไม่ได้แท้ ^๒ ซอกระเมื่อ ^๒ ๗: ๓๓ ^๒ ๗: ๓๓ ^๒ พระเสียดมิ่ง
 เรียกละเม ^๒ ไครอยที่ทรงหมิ่น ^๒ ๗: ๓๓ ^๒ ๗: ๓๓ ^๒ ๗: ๓๓

ทรรวิไลยชาติ ^๒ ๗: ๓๓ ^๒ ๗: ๓๓ ^๒ ๗: ๓๓ ^๒ ๑ ^๒ มกนั้น ^๒ สดมาบสังเมคมิไหว
 เขาคนมครมือมองทกมิ ^๒ เสวภาพไปบับพล ^๒ ๗: ๓๓ ^๒ ๗: ๓๓
 ๑ ^๒ เมื่อนั้น ^๒ สดมคกไคไทหานัน ^๒ เขาคนมครมือมองทกมิ ^๒ บิณฑ
 ชันระนายมรณ ^๒ มงของทศทศทศทศ ^๒ ๗: ๓๓ ^๒ ๗: ๓๓

เมื่อก่อน ^{พรมทมห่มพรม} โทษการหมิ่นมีเคย

หญิงชื่อน้อยพี่สาว ^{จากวงเครือ} พ่อไม่เลี้ยงาเคมั่งเม็งเคย แต่ก่อน
ร้อนระไรไม่เคย ออกอัยเมียดกเห็นพิศไค นางวังเซกอดคิมผัว
ยกจิมทลหาแล้วรองให้ ^{สละมาซัดท่าเซกเอาไป} วิชาไทยไม่เป็นลมประติ

ครน้ออกมานอกททาวม กอบบพิลียงหนึ่งอยู่หงส์ นางรังเวียกทช่วย
น้องควยที่ ^{แม่มีพินเมทกักทาศย} ๗ ๗ ค ๗ ๗ ๗

๐ ขคนมี ^{พิลียงเหลียวเห็นก็ไททย} จึงวังมาทพิทสิบาย
แล้วทอฮ่านทยณะเสนา ^{ท่นพงคอยคักควหนึ่ง} กอเวถึงที่แท้

อย่าเพิกท่า ^{จทลขอโทษทวนซักลย} เกสิอกท่าเวไปรูปภณี ^{๗ ๗ ๗ ๗ ๗}
ท่าแล้วพิลียงกศลาไกล ^{เข้าไปประนคบทสิ} จึงกทบทพลน
ทเมติ ^{ภูมิเป็นไฉนปวังไรเขา} ท่มตลกข้อมเปนก่อนไม่ ^{มีมัทท}
ไวแต่ก่อนแท้ ^{แต่พิงหนีหนีรักตา} จึงทักมาเมมิ่ง ^{อนิกร}

เมียบหลกกับเมียบน้อย ^{ข้อมคอยหยิบติดคิกคหมพิง} จึงไม่กรล
กฤทให้ทุกซัง ^{เหมือนไม้กิ้งก่าเมียบ} หลวมเหล่ววิศยาเปม
ฮามน ^{มีแต่เรียกลบให้เรือเดียว} ทังเล่ทักลกะท่ายาเอียบ ^{ไว้}
เตณเมียบได้ทศอย ^{ถึงท่นงเปมเซมนี้ไซ} ก็ยังไม่คว่นังให้ทว

ภรรยาลงหลุมเป็นทวาร จะมาเสกกับดิฉันก็งั้นหมัน มนุษย์ทวารจะรบ
กับทบขกษ จะเสียวลุ่มเป็นนกกไม่พกหมัน พระองค์พิปรูกอกโทษทนต์
จยให้รับนงนอกน่าย

๑. เมื่อนั้น พระเฮยไรโคพิงก็เห็นด้วย รัมืออยู่ที่ส่งทงนวย

เพระใครไม่ช่วยห้ามขาม มีแต่มีบารติมได้มีขี้ จึงพลอยพลัด
แผลอไปโกกตม นลฉีโคคณาเขาคม นี้ทกทชิตามคอบโคคค
ภรรยาลงหลุมในนนี้ จะภกนยอ่ยบคคบริกร ไคระออกต่อตบ
ทบฤทธิ หนักที่ชิวกรจะน่ายมวณ ทายเล้าหูกออยู่ลีนธ

กลบไปให้ทาข้มาก่อน จยให้ห้หั้นบ้นพอน ทักโทษโรคทอนเขครวมล

๑. บัดนั้น กคนนงเม้งพ้อยในม้นบ ได้อินนี้พิเส็งพลกคทม
แลวักขบเป็นแบบแมลบโค จะนึ่งยัดเห็นไม่เปบกน ขน
กนเปบม้นทลลลโย ภรข่มช้ทะทอกลอกน้หรม ลีนลคคปลบ

ขยบวิม พคแบบแบบขิงสอพลอพลอย หกพิงสีเว้ไรทโคกรท
ก็พิคทลปรกปรกไต่ขบข่อย ช้งช้อหน้ามทลคบอย ช้ลีนหน้ากลา
นอ่ยไปเมือไว ๑. บัดนั้น พระพิเส็งเคื่องรทอช้รณ
ครย ริงกัช้ทลขอรไทย กลกนอะไโคโรทพิง ททิวระมลับ

วังชักรอกบาทพระสนม โคกวิเศษภูมิกวักโร

๑ โจ้วพระสนมกระหม่อมแก้ว ระเบียบแล้วทุกเป็นโฉม นี้อีกจง
น้องฝึกประการโค กวโนยไม่ทงพระเมต ถึงจะไว้ได้ทงความศัก
นียด ก็แม่นนียดก็ตามแต่โทษ พระทงอุทอไม่พิทวณ ร้อย

กัมเวกรของน้องนี้ เมื่อเสวยกนวิหักโก่ทกร ทกนกรซ่อนรัก
มาถึงนี้ ได้ตั้งเชิงบาทพระสนม กอประจบครบประทีปกูล เห็น
นางกลดคืนขันธ์นี้ จะดิกรคงพชีกะไว้ได้ ทั่วน้องเป็นหญิงระวัง
ไป ทนทงกสงไปพวพนาลัว เจียรอหยดพักแต่ลัดคืน กอ

อยู่ไฟ อรพิศหทยทอขทงก่อง ภัพทงนงคิกชวณ สดกร
คณทวงเวโกศก ๖๕๐ เมื่อนั้น พระไชยเชษฐาเคนแสน
ส ดงมิโมโหภาต พังร้องคำล้าทมิขไป เหม้ออ้อมปรกรักนิม
จะกให้พห้เหลือองเมืองไว้ เม้เคนรักนควนรออยู่ไฟ ทหาระทตปัส

ไปไม่ทนร อต่ากนคินทงกิงกรเสียด พระอินทมาเจียรเจียรไม่พ
อยู่ เสรไปให้พนทานเมืองก คัมคิไม่วิไม่เขาไรย์ ๖๖๓ ๖๖๔
๑ บัดนั้น วิชาทิงททามันได้ คบเคนแทนนพณลวักไป ทนอัย
โศกขยแม่สิวนร เมื่อทงไปไม่วิชาคิกชวณ ทนอัยระไว้ให้

อนิทธาภินิหารอันประเสริฐ หม่อมอินทรเทียรทนต์เชือกนี้ ทำเพลง
 ทงทักเสงอม ทวักก่อนเกื่องรันทนกับ แลว่าลงนงลงทงอติมานท์
 ล้วนทักกับ... ๗๑ เพลง ๗๑ ... ๗๑: ๕๖
 ๑) เมื่อนั้น พระไชยเชษฐาแสนประเสริฐ เห็นโสมงามจิราตาม

หลังวิลา ให้คิดคิดเมตตาโลภ ค่ายคามราชย์ทักทมิโมโหทวย
 แลสยด้ายทวยไม่กลั่นกันแลงโต พระรัตนควาณคฤทนี นีทักมีเว
 อะไรทองนี้ ใฝ่ยที่เพียรทกล่าบาททวย ชีมระตยเพทะนิงนาวศรี
 ไกลมสองครองกันภอควบปี ทำระพทททททไปทงรักษ์

นิทาอัยเดิรพลงร้องให้พลง ลงสำนวนหนักหนาหน้าอกหัก
 ๑) เรียบกกลบอภัยชยเสนามก พระทงคักดีอีกอวนปานใจ ไม่มี
 ศกรณคกลกณคณั้ รบวมคคิมคคังคังเพลิงไหม้ เขียมมแกล
 แลตามนางทททททไวย ยินลทอบกอบไรทขลย ๗๑ ... ๗๑: ๕๖

๑) เมื่อนั้น ล้วนทมิโกระตยณัน การรแสงพลงข้างลง
 อกรนท - แวงดั่งนงโคกคคคคคทวปีไ หิงอีนยงพลงบทคคเนน
 ไทยนิลลยตวาทนรชงโต นงคคอรทเกตทเรทนีไ ททมิไวยิง
 กลบคคคคค ๗๑ ๔ ค ๗๑: ๕๖

ปกเกล้ารัชชบท

๗๖

เทศ

๖๕

๗๖: em

• กรมออกนอกประมุข ก่อเรือเรือแม่แสงศรี วิชา
 พึงลุลลคมตามมี เมื่อกันนี้แม่ประมุขวิไล ชาติหนึ่งแต่แม่
 ประมุข แคมภูเขนแม่แกไรหมก วิชาเรกทรวิกคิดคค

ทองดิโวลได้หีบมา วิชาแอมจอมตามไป กอถึงกนิทาทาขวิ
 มนขทัยกรรคหลมโตธาธา แล้วตั้งหีบรับมาทันที ชาติไปคที่
 ผงสังเกทหี ทำโตลันตคคคคคคค ทลพทงทงวิบาวัด
 ภาตงเทวีไปทนต์ ๗: * * * * * ๗๖: em

• กรมวังพระไตรชาท วิชาแม่แสงแกลไร มนแสงคพระโอรส
 วิชา อยู่กรมทอจหนี่ ๗๖ ค ๗๖: em

• เมื่อกันนี้ นวทณกฐินคณินคค วิชาเป็นพันพันทวิ กวีค
 วิชา ททททที่ฝั่งน ๗๖ ค ๗๖: em

• กรมไม้กมประทะเลท มนแสงนคักค
 วิชา สอนพทงมททวิคคคคค วิชา ฝนนไม่เทน
 วิชา ทรรคกช ๗๖ ค ๗๖: em

• ทนาศลาย

๑ มกนั้ วิชาคิดทศกโเป็นหมักหนา หกนั้สง
 ฝั่งขังท หลอนหลอกหยอกหักดอกกระมัง ศึกแล้ว
 นางแมวกม็ือไหว ขอให้โคลกทั่วคังไรหง ภาวะคโคท
 ห่มก่าเม ะแแกพณลเวยทวมไท

ขั้ระกัณนิษณายถายมื่อ ใ้หริ่ถิงทฎวแเมวักได้ บนพตง
 ทงแลกไป ึ่งเหตตีบในหลมนน ๗๗
๗: ๐๗๗
 ๑ เลื้อนห ึ่งนทวี่เปรมเกษมสัน อกที่ขบภ
 เข็กนั้จันคพลบ เหนพวเื่อวลงนั้บขย ึ่งอ่มองค
 ลงทงเหนือตัก พิดภักทวลงกรนาเนคตย ทวงศัหระ
 วรรคพวงภย เกิดกบัสัหรับภยทระลกภ นางเส้นพิศกทีเปบ
 พันนั้ก วมภักทวี่แล้วทลเหนือเกษฯ พ้อกณทลทวี่วงมณต
 แม้ระทไ้หนได้เหมือนเรนนี้ ิดทกั้ซาลนบขโดย ทยทก

แม่ไปไม่เหน็ด ภัทลงนางทมไศกี ภาควีท่งเพียง

ระชกโร ๗ ใจก ๔ ค ๗:๐๐

๐ ครั้นค้อยกลยททยโศกเสววังปกษานงแนว ได้ลกแก้วแล้วเภา;
ทไฉน ทฎารกลบหลงงเวียงไธย กลให้แจจิกวโนภท

เมียบท่นทำการถึงเพ็งณี ระโกลามีพิภกษ ทั้ระเหนกโร
เม้งนงวิลา พง่ามให้แม่แจโร ๗ ๔ ค ๗:๐๐

๐ บคน วิลาเคือชกรกรมาไศย ังคอบรากหลม
ทนโค ังไม่ตยแก้โรทฎโรน ทรบหนีก็ค้ำท้าว

เม้งแค่นคิดถึงเภาจะไปท ไม่รับก้มักจิววิยา มนทเทหนีคทนอย
ไปเมื่อโร พงศาคักหลงงนงาย มันทเวก้วยไม่ทมโก ระจิงไป
นอกล่าเขาทำไม่ เขาโรชกไทนท่าเปบคน เมือไม่คักังท
ภควแล้ว ังนง กิเหนไม่เปนศก ะวตาเทฎาฮานู

กลบไปถึงหลกมโร ๗: ๔ ค ๗:๐๐
๐ เม็นน ึ่งุมทพ่งแวงใจ ให้เทือก
ภณ:ทะ:ท: ี การอโร:โทเมวมหมันท เมือมีกัมแล้วทจ:คิมท
ไปนะควรังทกษ ักวคคสมจวมเสิมทวณรท ไม่ร่วแห่งหนท่นนโด

คุณณนภชัชฎา	นางคำเหี่ยวเครือไปกัษัตรา	เทว
ขลุ่ยมโหรี	๗	๕ ค่ำ ๗:๐๐
๐ มากิ่งกัษัตรา	มีดาวแทบไข่มุก	วังให้หยุด
ภวทปอศกร	ประกบร้อยวันเรียงพศ	๗ ๒ ค่ำ ๗:๐๐

๐ นวมลคนอัยกลอยไห	หงทกพิไชยวาท	วาทนำทนม
ไวยไศลคช	ไปฝั่งตภากริน	๗. เสนอ ๒ ค่ำ ๗:๐๐
๐ คับกัษัตรา	นางทกลกลดค้อยประคิน	
ภกนำยอดสีให้กิน	เสภากรินภคภักพระลูกยา	จับประคอง

สองแขนค้อยค้อยคัก	แคลนคิงบัวหักคักแจงท	คิลโคด
ไปทกมาก	กลวณนหาระคิบยิบจินไว	ลอบคูลมเนื้อ
เหือโค	ค้อยคตยลบายใจมงโถมกร	๗ ๒ ค่ำ ๗:๐๐
๐ ซาบน้ำแฉวอมลการสิ	มาตีเทพบุตรหยุดครืออยู่	นางเบ็ลล

ผ้าท่มช่มก	ผูกเปลต่งอให้ชิตท	โถมลจบจบคอก
เชยช่ม	ให้กินนมแฉวใสในเมลผ้า	นอนเกิดทกลทาช
แม่ช	ปลอบพทงกัลยาทักล่อไป	๗ ๕ ค่ำ ๗:๐๐
๐ เทนวนไปเกิดแม่ระกล่อม	เท้งมละม่อมอย่างรังให้	ลกน้อย

๑ เมื่อนั้น พระโอรสที่ทอกลอนใจใหญ่ แควเสียงพระชนก
 ก็กักใจ กล้าโอบนิคมทมฤทธิ ให้กึกกักทวนน้ออัน
 ก็ปีกเหมาไม่พ่นดิค ระเบิดพ่นคมิให้โชนา:ฉิก ยังกึกถึงชั่ว
 ยังกลไภย์ แคเมเฆนงย่องมาเช็กประทุ ชักสลักเป็นคี่ถึง

จอกโค ค่อยเมยไม่บานคสนออกไป เมคมิไหวทงลงกษัตริ ๗:๑๐

๑ เมื่อนั้น พระนิคมของคใจเวลา เหนวริคณิกกับแก้ก่อนมา
 จึงทำกับสทอโรท ลกเกไปยั้งถึง กุหนัททเหมือนหมิง
 จรมโร ทรลพลงทงทมิบทินโค นีเห็นมาเมื่อโรน:ลกรักษ์

เขอชงลาคัญมึนนอกช่า พอโรได้รื่องภาจิงประกริร ทฎาเปล้า ๗

ว่ากรลคณณ์ ลกรักษ์จงเล่าให้เทือก ๗:๑๓ ๗:๑๔

๑ เมื่อนั้น พระโอรสเรกรลแจ่งแกลงไร ลกรักแจ่งซึ่งต่ออามอ
 คานโบ ทังเรอกมาคี่เรอกไชยคั่นคาบ หมายไรว่าจะได้

หังลาคัญ กนคินโบนัทเทียทาบ ชันแต่ชอยเท้ใหม่ก็ไม่อบ

กอครบเวท้านก็รับมา ๗:๑๕ ๗:๑๖

๑ เมื่อนั้น พระนิทว่าคอยเท้หนกหย่า มาถึงพมกกร
 ชิกลกช ไม่โคหังก็เล่าไป สงสารล้วนชมนันนอ:แก้

ไม่มีน้กละเตาให้เซอ่ยทมิได้ช่วยระหะก เตามคทนมอมาหัว
โทหทัยคน ๗ ๔ ค ๗:em

๐ เมื่อนั้น พระโอรยเซฟึงควลให้รัชคสน นิ่งนิกตฤก
กทเทคทาน กทมกลาเป็นพันพันทวิ หึงยชวลาวิพม

กทบล พรวนิควงไปวคเกอี่ เมื่อไม่อยู่บัพทล
มทเห็นนคคอกคกณ ควันชมถึงภชทม ก็ไม่เห็นกมว
โอรส หึงคคเตาก่อนไม่ได้ทพมท กัลกมทสรีนชทกมโดย
คทมคณเศนลคชประทยก พันทีระอคงกได้ หึงยชม

เสียดกคทโกว วสททไปแต่คินนี้ ๗ ๔ ค ๗:em

๐ เมื่อนั้น พระอิกนคเวึงเทคกณหัว
โทเคิงวทคทวทไปทนนี้ โอรสคแล้วชมยลคชบท กคคเนนได้
ไม่มว ทคองททงคคคส ไม่มออกแล้วพ่อแม่แต่คคก

ชินะช่งทค่นวอย กมเปนทอไม่ทีโชนมั้ง ชคคทงทโร
กักทวย กโรคยทลมทลทงววย ทมม่นาว่ากวยกักทม
โยลโอรสทงทงคคเมย ชมได้มวเศยไม่กลวิชม วิทเป็นกสิ
ยคคกคทม ติคคทมิบคคอินกะทย แม่มสิระวะทค

หึงแบกชายภยเทวีคอมมออง เทีผวองเวียกไปโนโพวสณัก
 บงวระพงเงเตาของลาคณ บงวระนกรวรินคนไมค บงภบรอย
 รัตตฉไนย ที่เวิลคณเปนมหม่ม ไม่บระสพกบงเงมกร
 กังกัเทวีโพวมาพวอมกร ๗: เหวท ๑๒ ค ๗:๐๗

แลวปฤกษากันว่าตักบหีบ จำเกา:เตาวิบผยผน ทงทีบ
 ทงของลาคณ ไปททยทงอวมให้แรงใจ คบวระอย่กันคณ
 คณท ก็ไม่มีแห่งทคับลเอน ว่าพลทงทกบักคตาคเณ
 ให้เม้าโพวแบกหีบวิบมา ๗: ๗:๐๗

๑ ครูนั้งพิงคองเจไปแต่ กมีเกลาบงคณเห็นอเกศ
 ททยหีบคณคอกทำบ แลวทลว่าอย่ไปโตคยโพว ๗:๐๗
 เทียวค่นทกคณแห่ง แลลุดคสอกแลงในบ่าใหญ่ ไม่บระสพ
 พบองคองไทย จงทกบโตบทาตักล ๗: ๗:๐๗

๑ เมื่อณนี้ ทาอระนิกคริกโตเรกัณล ๑นหีบกบเม้าได้เม้า
 เหนทวงทีคตบในระใหญ่ค ๑ทงเวคริคธวาลกเท ทักให้เม้า
 นวิมาเมทลวงวิพล คบวระพิทาภยาโต มีบระทพิควิคคตม
 ๑คพลทงทงทักลไป ๑เออ:วระ:เท้กนลวงเจ้าทอม

นพาศเนยอันนอกนี้ก็มีรม	มันจะรมนินทาท่าตืออง	วังน้ำเมฆ
เกรงกลัววิเศษกน	คือกนทนทนทกกับเวียง	งวงง
หลงหลงไม่ได้คิดง	จะปนิโรกโพธิวงเสียดิวิวิ	อชามา
เชะรณนังกนันท	จงลิมทกของทั้งสงสัง	หีบนิยไค
เตไปพิง	วังไคกลองอยู่ในไคคณโทร	
ผลไม้นนกันไม้ซำช	จะเปนรองลันตททุกทีใช้	สัวเวียง
เคยเทบกนกันเอนใจ	จะเปนรองโคโรให้ทัก	๗ ๖ ค ๗๘
๐ เมื่อนั้น	พระไชยเร่ประนมกัมเกษา	ซ่อนทากลวกรม
พระจิต	มิริที่ระทำปะระการโค	หิมตมาพิคคคแปนลร์
แล้วกอนใจใหญ่	คิดถึงสันชชภา	ชดในยี่ไหลหลง
กักริ	แล้วกนทลทมฤทชบิฑูเร	ขอพระเศรปกเกส่าเกษิ
กัมวิบากสิ่งทกนงเท	ทลพลงไคก็กมฤกตร	๗ ๖ ค ๗๘
๐ เมื่อนั้น	วังพระปิตมทงตกดี	ไคพิงคคแคณ
พระโคชนก	วังท่าเกสค้อคชช	เมื่อเทควรแจ้งแกล
นิงไสย	รกเมยลคคคคคคไม่ทาทำ	ทำไม่กบพอแม่แก่ระ
ทลนคทลนทวอเว	จะทกไปกนารมทรมัก	เจ้ารณกนยัก

วิไลโกะ ระยะเวลาหนอกหอยที่ไม่ รกอรกวิไลโกะ
กา ไทเซตามแต่สันคเเท ภายใต้อะระภะยั้งนั พระ

เืองคณโองคเไม่พจน ลกไปภรทนเสยทันโต ๖: ๕๓ ๕๓
๕๓ เมื่อนั้น พระเซยเซยเสกศรอยลหอยให้ เหนลจ

ภะษการชคพระโทย์ เสกาไปไม่ตารสวณ พระมิงจกอน
ทนวิกา ลกคิกที่เให้ไปเกยวท แลนกะมิงถึงโอมลวินต

เทหองโสมทกษวท ๖๓ เสมอ ๕๓ ๖: ๕๓
๕๓ เมื่อนั้น ตัยมณลวินตคพลงมร หยกรกประตบ

หลนนอน มงอรทันทกนิกท ควันพระสวียนทควันตย
แสงลายน่ายบงพุกษา พระภมวพินพินทินต กลยอ้ม

วันทกอ์พลน โลมลบรบกอกให้กินนม เซยชมรมมิงสิงทนต์
เลวทางลงรกแกแพรวพรวณ เทวังกิพทคสาคล ๖: ๕๓

ภอรอนแวงลันแสงสวียน บันลถึงสิงหลกมใหญ่ เทวาท
กัทยไป อรทขอมองคพระโองค วิตทวิบวคน พวงนิต

คนเกยภกฏ มงกวิคคกัลยรัตนท กัดคไปเต้พระนิต ๖: ๕๓ ๖: ๕๓
๕๓ เมื่อนั้น ทวาลงทลให้คคกิงท ประทลคควมลกกลวินต

ที่ไม่วังทวงมากบั้นนี้แล้ว ชาวเมืองด้วยกมลระดมยกไฟ มีนพาทวิ
 ฤกษ์ฤกษ์แกว ลกนาคหัวทวยทวยคืบลิ้นแล้ว จึงได้แก่อันนาวา
 กงนี้ ไม่กลัวหรือสงกสงค บุกเข้าเข้าพมถึงนี้
 สิกพลทวงกล่าวทัก ไปอบตามบุตรไปพลน ฯ: ~ ค. ~ ๗

• ลกเขยลกรก พ่อประหลาดใจกับภรรยา มาถึงขั้นนี้
 แก่ตามลย ยังไม่ทันจะเล่าให้เข้าใจ พอเห็นเข้าก็กลิ้งกลิ้ง
 เกิดเหตุเกิดเรื่องเรี่ยเป็นโอบ กมมากอมนั้นลกลิด แม่พเจ้า
 ไปให้พ่อฟัง ฯ: ~ ค. ~ ๗

• เมื่อนั้น สิ้นทุกสิ่งถึงทุกมหลัง แทนที่ผ้าของทัก
 ไม่ต้งรัง ก็กับทวยคืบจะตามมา กว้นจะกลปกรปกรัก
 ทักโทษ บิตกิดระอากจะยกไปเร้นฆ่า ท่า: ขอออกอกบงก
 อชลา นี่คมพลทวงทักแก่เคิมที ทักนี่มีครวระแก้ให้จบพลค

พระไชยเชษฐาไปเข้าพมแล้ว ภยหลังจึงคดออกลกคนนี้ ไม่มีผู้นำท
 พมมาล เรากนงลอบลกลกไปก็ เดาได้ห็นสิ่งใดใน
 พระลานก มันแกกลิ้งวิคมาลาทน เขทอับไม่ไล่ตามมา
 กงนี้ ขอผ่าพมผูกทักลกทัก พระไชยเชษฐาเฝ้ารับไว้

บทละครนอกเรื่องไชยเชษฐา ตอนนางสุวิญาถูกขับไล่
ฉบับพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 2

(เจ้า) เมื่อนั้น
แต่มาอยู่ในป่าพนาลี
ให้หมอเฒ่าเอาช้างไปเที่ยวคั่น
ไม่ประสบพบช้างตัวสำคัญ

๑ 4 คำ ๑

(ปีนคั่ง) เมื่อพระมเหสีจะมีเหตุ
พระทอดถอนหนุทัยไปมา
สงสารสุวิญาโฉมศรี
จะประสูติลูกแก้วแล้วหรือยัง
นางก็ไร้สุริยวงศ์พงษ์ศเฒ่า
จำจะเลิกพหลพลไกร

๑ 6 คำ ๑

(ร้าย) คิดพลางทางสั่งเสนี
เร่งรัดผูกช้างผูกม้า

๑ 2 คำ ๑

บัดนี้
ออกมาจัดกันทันที

๑ 2 คำ ๑ เกรง

เมื่อนั้น
จึงสรรเสริญทรงเครื่องสุคนธา
ครั้นเสร็จเสด็จบทธง
ให้ยกพวกพลช้างตั้งกัน

๑ 4 คำ ๑ กราวนอก เชิด

ครั้นถึงจึงประทับม้าทรง
พอลิ้นแสงสนธยาราตรี

๑ 2 คำ ๑ เสมอ

เมื่อนั้น
แจ้งเหตุว่าเสด็จมาแต่ไพร
ชวนกันอาบน้ำทาแป้ง

องค์พระไชยเชษฐาเรืองศรี
ได้เจ็ดราตรีทิวาวัน
ทุกตำบลไปงป่าพนาลี
จนสิ้นแดนหมันต์พารา

ให้เขม่นนัยน์เนตรทั้งซ้ายขวา
หวนรำลึกครึกคร่าถึงเวียงวัง
เทวีมีครรภ์อยู่ข้างหลัง
ไม่มีที่หวังที่ไว้ใจ
ใครจะเอาใจคูหู่ไต่
กลับคืนเข้าไปยังพารา

จะตระเตรียมโยธิตั้งซ้ายขวา
จะคืนเข้าพาราเวลานี้

เสนารับสั่งใส่เกศี
พร้อมเสร็จจัดมีพระบัญชา

องค์พระไชยเชษฐาก็ทรงยา
ทรงมหาภูษิตพรายพรรณ
ขึ้นทรงอัสตราผายผัน
คืนเข้าหมันต์ธานี

เสด็จลงเกษแก้วมณีศรี
จรลีเข้ายังวังใน

เจ็ดนางนารีศรีไส
ดีใจเปรมปรีดิ์มียมพราย
จัดแจงแต่งตัวเจ็ดฉาย

นุ่งยกห่มตาคนาคราย

เมื่อนั้น
เห็นนางสาวสวรรค์มาอัญชติ
พิจากน้องไปคล้อยคชสาร
เข้าคำรำลึกถึงนฤมล
อันนางสุวิญษานงเยาว์
ครรภ์นางก็แก่แต่วันไป

๑ 4 คำ ๑ เพลงช้า

เมื่อนั้น
ข้าทุกข์แทนนฤมลพันกำลัง
พอวันหนึ่งนางตลอดโอรสา
รูปร่างพริ้งพร้อมดั่งกล่อมกลิ้ง

๑ 6 คำ ๑

เมื่อนั้น
เห็นทั้งท่อนไม้ไต่พานมา
เสน่ห้านางเจ็ดคนเข้าคลจิต
ให้ซึ่งซึ่งสุวิญษาแล้วว่าไป
ว่าพลางทางขยับจับพระขรรค์
ลงจากแท่นแค้นใจจรวลี

๑ 4 คำ ๑ เจรจา

ครั้นถึงจึงเห็นนางสุวิญษา
กระต๊อบบาทกีก้องทั้งห้องใน
เสียงแรงเราซุบเสียงถึงเพียงนี้
ให้อับอายชายหน้านักหนานัก
แม้เสียงไวยในเมืองจะเลื่องลือ
ชอบแต่สังหารผลาญชีวี

๑ 6 คำ ๑ เสมอ

(ไอ้) เมื่อนั้น
กันแสงพลางทางทูลถวาย
แต่แรกเจ็บท้องร้องครวญคราง
แล้วขับไล่ข้าโทมิให้ดู

๑ 6 คำ ๑ เจรจา

ผันผายไปเฝ้าพระภูมิ

พระองค์ไชยเชษฐาเรื่องศรี
จึงปราศรัยนารีทั้งเจ็ดคน
ทรมานอนอนป่าพนาสมณฑ์
เจ้าอยู่ดีทุกคนหรือฉันใด
ที่ฝากฝังให้เจ้าเอาใจใส่
เป็นกระไรตลอดลูกแล้วหรือยัง

เจ็ดนางทูลไปดั่งใจหวัง
เป็นธุระระวังนั่งรำพึง
ก่อนหน้าพระเสด็จเข้ามาถึง
งามแม่นยำเหมือนหนึ่งเทวดา

พระไชยเชษฐาฟังคำที่ร่ำว่า
ผ้าฟ้านั่งอึ้งตะลึงตะไล
จะทันพิจารณาก็หาไม่
จะเลี้ยงไว้ทำไมในธานี
หมายจะไปทำหั้นบั้นเกศ
เจ็ดนางนารีก็ตามไป

ยังโกรธาหุนหันหมั่นไต้
ชี้หน้าว่าไปกับนงลักษณ์
ควรหรือมีลูกอ่อนเป็นท่อนสัก
สิ้นรักใคร่กันแล้ววันนี้
ขึ้นชื่อว่าเป็นเมียเสียดศีลศรี
ภูมิฮึดฮัดขัดแค้นใจ

สุวิญษาด่วนหันไหว
เขาจะคิดอย่างไรเมียไม่รู้
เจ็ดนางมานั่งหนุนหลังอยู่
เมียไม่รู้ทันเท่าเขาคิดคิด

นางว่าข้าไม่เคยจะคลอดลูก
เมื่อแรกประสูติพระโอรส
บัดนี้ลูกอ่อนเป็นท่อนไม้
พระองค์จงคิดดูแลให้ถล
เมื่อฟังคำข้างเดียวมาเกรี้ยวโกรธ
เม็จะผินพักตราไปหาใคร

๑ 10 คำ ๑ โอด

(รำย) เมื่อนั้น
เหม่เหม่คูคู่สุวิงษา
ยักเยื้องพุดจาสารพัด
เมื่อลูกเป็นท่อนไม้ไอ้กะโศ
เจ็ดนางรักเจ้าเราสู้แจ้ง
อย่าพักทำกำสรครระทระทวย
ว่าพลางทางเรียกเสนา
จงเอาตัวสุวิงษากาลี

๑ 8 คำ ๑

บัดนั้น
เข้าผูกมัดมัดมือเขาวมาลัย

๑ 2 คำ ๑

เมื่อนั้น
เหลียวดูภักศดาแล้วจาบัลย์

๑ 2 คำ ๑

(ไอ้) โอ้วว่าพระองค์ทรงเดช
พระจะให้ห้าพันบั้นรอน
ช่างเชื่อแต่เจ็ดนางไปข้างเดียว
แต่ก่อนรอนชะไรก็ไม่เคย
นางวิ้งเข้ากอดบาทพิศดา
เสนาเข้าคร่ำเอาตัวไป

๑ 6 คำ ๑ โอด เชิด

(รำย) ครันออกมานอกทวารวิ้ง
นางร้องเรียกไปมิได้ซ้ำ

เอาผ้าผูกพันตาเสียมืดหมด
เสียงร้องปรากฏเหมือนเสียงคน
เพราะเขาปิดตาไว้ไม่ให้เห็นหล
ลูกคนใครห่อนเป็นท่อนไม้
จะลงโทษน้องรักให้ตัดกษัย
รำพลางสะอื่นให้ไปมา

พระไชยเชษฐ์ฟังคำจึงซ้ำว่า
ยังขึ้นกลับมาว่าเขาพาโล
เจ้าสำบัดสำนวนกวนโมโห
ข้ามิใช่ชายโง่จะงงงวย
ว่าเขาแกล้งใส่ไคล้ไม่เห็นด้วย
จะมอดม้วยไม่ทันรุ่งพรั่งนี้
ใครอยู่บ้างข้างหน้าเข้ามา
ไปประหารชีวิตให้วายปราณ

เสนาคำนับรับบรรหาร
ลนลานรีบพาออกมาพลัน

สุวิงษาตระหนกอกสัน
ครวญคร่ำรำพันวิงวอน

โปรดเกศหุดขี้มั่งก่อน
โทษกรรมนี้ไม่มีเลย
ไม่แลเหลียวมั่งนั่งนิ่งเฉย
อกเอ๋ยน้องคิดเห็นผิดใจ
ขอโทษกรรมวอนว่ากราบไหว้
อรไทครวญคร่ำรำโศกา

พอเห็นพี่เลี้ยงนั่งอยู่พร้อมหน้า
เชษฐาโปรดด้วยช่วยน้องไว้

๑ 2 คำ ๑ เจรจา

บัดนั้น

เห็นเขาจูงสุวิญชาพาไป
พวกเสนาว่าหลีกไปให้พ้น
พระที่เลี้ยงซึ่งไว้ไม่ละวาง

๑ 4 คำ ๑ เจรจา

ครั้นรู้แน่ตระหนักประจักษ์ความ

ถ้า मैंนขึ้นฆ่าฟันให้บรรลัย
ท่านจงหยุดยั้งรั้งรอ
มิให้ม้วยมอดควอดวาย

๑ 4 คำ ๑ เสมอ

ครั้นถึงจึงคลานเข้าไปเฝ้า

กราบทูลไปพลันทันที
ธรรมดาถูกอ่อนเป็นท่อนไม้
แต่เพียงนี้มีรู้คูเอา
ธรรมดาเมียบลวงกับเมียบน้อย
ช่างไม่ครองตริกให้ลึกซึ่ง
ล้วนเหล่าริษยาเป็นอารมณ์
ทั้งเล่ห์กลกระทำให้อำเขย
ถึงว่านางจะเป็นเช่นนั้นไซร้
รู้ถึงสิ่งหลมเป็นการ
มนุษย์หรือจะสู้กับหมูยักษ์
พระองค์จงโปรดคอกโทษทัณฑ์

(สามเส้า) เมื่อนั้น

จริงอยู่ที่ว่าข้างงววย
มีแต่จะเติมเสริมซ้ำ
น้องนี้โศคเฉาเบาความ
ถ้าสิ่งหลรู้ไปที่ไหนนั้น
ใครจะออกต่อต้านทานฤทธิ
ตายแล้วหรือยังอยู่สุวิญชา

๑ 12 คำ ๑ เจรจา

สี่ที่เลี้ยงอย่างเข่าเข้ามาใกล้
ตกใจตัวสั่นเข้ากั้นกาง
ต่างคนฮึดฮัดขัดขวาง
แล้วถามว่าโทษนางเป็นอย่างไร

จึงห้ามเสนาว่าไม่ได้
นานไปเราร่อยจะพลอยตาย
ข้าจะไปทูลขอนางโฉมฉาย
ว่าแล้วสิ้นนายจรถี

กัมเกล้าประณตบทศรี
พระภูมิเป็นโฉนจึงใจเบา
มีมั่งหรือไม่แต่ก่อนเก่า
ยิ่งกว่าม้วยเมามินตึง
ข้อมคอยหีบผัดคิดหวังหึ่ง
เหมือนไม่รู้ถึงทันเมียบ
มีแต่จะเรียกลมให้เรือเสียด
จะให้เขาผิวเมียบได้รำคาญ
ก็ยังไม่ควรตั้งให้สังหาร
จะมาผลาญเสียดสิ้นทั้งหมันต์
จะเคี้ยวเล่นเป็นผักไม่พักหั่น
อย่าให้ชีวันนางมอดม้วย

พระไชยเชษฐได้ฟังก็เห็นด้วย
เพราะใครใครไม่ช่วยห้ามปราม
จึงพลอยพละไปไม่ได้ถาม
นี้หากว่าที่ห้ามจึงได้คิด
จะพากันข้อมยับคับจิต
นำที่ชีวิตจะม้วยมรณ
กลับไปให้หาเข้ามาก่อน

อย่าให้ห้าพันบั้นรอน

(ร้าย) เมื่อนั้น
ได้ยื่นสี่พี่เลี้ยงถูกทักทาน
นั่งอยู่ดูเห็นจะเป็นรอง
โกรธาชี้หน้าแล้วว่าไป
ชิชะท่านสารพัดรู้
ลั่นลมคมสันขยันจริง
หรือทั้งสี่ตั้งใจว่าใครทำ
ช่างซื้อหน้ามาเฝ้าทูตตะบอย

บัดนั้น
จึงว่าข้าทูลขออรไท
ชาติวัระวังสันหลังขาด
เรารู้ยู่เต็มใจในไส้พุง
หากว่าทวนไขไม่ให้อาณ
แม้ทรงฤทธิให้เราพิจารณา

เมื่อนั้น
จึงร้องว่าอย่าหักรำฟึง
จะถามไถ่อย่างไรก็ถามกัน
มาช่วยกันแก้หน้าว่าไม่อาช
ทั้งสี่นี้คูเหมือนงูออก
เมื่อลูกเป็นท่อนสักประจักษ์ตา

(สมิงทองไทย) เมื่อนั้น
ผลกรรมจำให้เร็ดร้าง
ฟึงสี่พี่เลี้ยงก็เห็นชอบ
เห็นชอบเป็นผิดคิดนิยม
พระครุสห้ามความเสียดังสองข้าง
อันนางสุวิญชานัน ไชรี
แต่ตัวมันนั้นอ้อมมงคล

๑ 8 คำ ๑ เจรจา

๑ 8 คำ ๑

๑ 6 คำ ๑

๑ 6 คำ ๑ เจรจา

ทำโทษโรครรณเฆวมาลัย

เจ็ดนางนั่งฟังอยู่ในม่าน
ว่าขานเป็นแขกก็แปลบใจ
ชวนกันเผยม่านทองสองไข
นี่อะไรมากลุ่มรุมซังซิง
มาข่มขู่ระคอกหลอกผู้หญิง
พูดแบบแอบอิงสอพลอลอย
จึงพิศทูลปรักปรำให้ยับยอ
ข้าสินากล้นน้อยไปเมื่อไร

พระพี่เลี้ยงเคืองขัดอชฌาสัย
กลการอะไรมาโกรธฟึง
เห็นแต่กาบินผาดก็สะดุ้ง
อย่าหยาบผู้กรุงกริ่งเจรจา
นางรูปงามจึงออกมาลอยหน้า
ที่ไหนเจ้าจะมาทำทายอิง

เจ็ดนางพิโรธโกรธซัง
ข้าไม่อยากพรั่นพริ่งทั้งสี่นาย
ที่จะเป็นเช่นนั้นอย่านึกหมาย
เที่ยวเอาความร้ายมาป้ายทา
จะคอยมองย่องตอดกระมังหนา
ยังจะแค้นมีหน้าว่ากันกาง

พระไชยเชษฐ์นั่งฟังทั้งสองข้าง
พระเคืองซ้องหมองหมางในอารมณ์
ฟึงเจ็ดนางตอบก็เห็นสม
คิดว่าอาคมเข้าคลใจ
จะถากถางเถียงกันหาควรไม่
พี่ขอชีวิตไว้ก็ตามที่
เร่งขับไปให้พ้นจากกรุงศรี

อย่าให้มานั่งเฝ้าเข้าซี

(ร้าย) เมื่อนั้น
โศกศัลย์รันทดสลดใจ
ดังหนึ่งจะพินาศขาดจิต
นางเข้ากอดบาทาพระสามี

๑ 8 คำ ๑ เจริจา

(ไอ้) ไอ้ว่าพระทูลกระหม่อมแก้ว
พระเคืองข้องน้องผัดด้วยสิ่งไร
ถึงกระไร ไต่ถามความสัณนิค
นี้ทรงฤทธิไม่พิจารณา
เมื่อเมียได้กุมภามาเลี้ยงไว้
มาเป็นบาทบริจาพระสามี
เที่ยงนางกลางคืนถึงเพียงนี้
ตัวเป็นผู้หญิงจะวิ่งไป
โปรดให้เมียพักแต่สักคืน
รำพลาถนางคิดอวรณ์

๑ 4 คำ ๑ โอด

(ร้าย) เมื่อนั้น
ยังมีโมโหโกรธา
เหม่ออ้อปรีภัยทรลักษณ์
ยังขันขัดศัควันขออยู่ไฟ
อย่าว่าแต่คืนหนึ่งถึงครู่เดียว
เร่งไปให้พ้นบ้านเมืองกู

๑ 10 คำ ๑ โอด

บัดนั้น
เจ็บจิตสุดที่จะคิดไป
ถึงโศกก็ไม่มีใครเอ็นดู
จึงวิ่งเข้าแย่งยุคลมมือมา
เมื่อพลัดพรากจากเมืองมาคราวแล้ว
คิดคืนคืนคำต่อยคลำไป

๑ 6 คำ ๑

แม่นเข้าซีวีจะบรรลือ

ศุภวิษาได้ฟังนั่งร้องไห้
ทรมาม้วยไม่เป็นสมประดี
สุดสิ้นชีวิตลงกับที่
โศกครวญคร่ำรำไร

จะขับเมียเสียแล้วหรือโจน
กวนษ์ไม่ทรงพระเมตตา
ถ้าแม่นผัดแล้วก็ตามแต่โทษา
ชะรอยกรรมเวรของน้องนี้
ก็จากเวียงชัยไปในไพรศรี
พอประจบครบปีจะจำไกล
จะเดินคงพงพีกระไรได้
หนทางกลางไพรพนาคร
พออยู่ไฟอยู่พื้นเสียน้อยก่อน
สองกรซ้อนทรวงเข้าโศกา

พระไชยเชษฐาฟังคำที่รำว่า
จึงร้องคำสาทักขับไป
มึงอย่าพักมานั่งร้องไห้
หัวจะขาดปลิวไปไม่ทันรู้
พระอินทร์มาเชียวเชียวไม่ให้อยู่
คำมิดไม่รู้ไม่เข้าใจ

วิพาร์ฟังว่านำหมั้นได้
น้อยใจเป็นพันคณา
ยังจะอยู่เอาอะไรให้เร่งว่า
ไปพาราเราเถิดนะทรมาม้วย
แต่หม่อมแม่กับอ๊้อมแมวยังมาได้
ร้องไห้โยให้เสียน้ำตา

๑ 6 คำ ๑

เมื่อนั้น
 ข้าก็รู้ยู่สิ้นแล้ววิพาร์
 เมื่อความผิคนึกหนึ่งก็ไม่มี
 วิพาร์อย่าเพ้อคลาไคล

สุวิญชาตอบคำวิพาร์ว่า
 ท่านไม่เมตตาจึงขับไป
 กิดแก่นเท่านี้จึงร้องให้
 ทรมวยวังกลับคืนมา

๑ 4 คำ ๑

(โอ้) ขอรกักราบกับดินผัว
 ซึ่งว่าโทษตัวน้องชั่วช้า
 นี้ไม่ถามความเลยมาเลยเสีย
 ว่าพลางนางสรงโสกาลย์

พ่อทูนหัวจงโปรดเกล้า
 พระจงพิจารณาให้แจ้งใจ
 พระจะดูหน้าเมียก็หาไม่
 อรไท่างเพียงจะมรณา

๑ 4 คำ ๑ โอค

(ร้าย) บัดนั้น
 กิดแก่นแล่นไปด้วยโกรธา
 กิดบ้างเป็นไรในสวนขวัญ
 จักแห่ล่นชีวิตจะบรรลัย
 ไม่พบเราว่านายก็ตายแล้ว
 ที่นี่แทนคุณให้ที่ไม่ม้วย
 เสียแรงรักภักดีสุจริต
 อนิจจาอาภัพกลับเหมือนปูน
 ว่าพลางพานางลีลาศ
 วิพาร์นำหน้าจรจรล

วิพาร์น้อยใจเป็นนักรหนา
 ดูคือนางมาแล้วว่าไป
 หนียักษ์ตัวต้นดั่งลูกไก่
 ยังแต่ลมหายใจอยู่รวยรวย
 พุดอ่อนวอนแมวให้ช่วยค้ำ
 ทั้งเจ้าข้ารีนรวยบริบูรณ์
 เทบจะเอาชีวิตมาสาบสูญ
 หม่อมเมียท่านทูลท่านเชือกัน
 ลงจากปราสาทเฉิดฉัน
 นางโสกศัลย์ดำเนินเดินมา

๑ 10 คำ ๑ ทอย

เมื่อนั้น
 เห็นโถมงามเดินตามหลังวิพาร์
 ความรักหักห้ามโมโหหาย
 นี้เชื่อว่าเวรกรรมได้ทำไว้
 เสียทีเพียรพากล้าบากาย
 ได้สมสองครองกันพอครบปี
 นิจจาเอ๋ยเดินพลางร้องให้พลาง
 จะเรียกกลับอับอายเสนานัก
 ไม่มีสุขมุคดุกมุคนั้ง
 แต่รัญจวนครวญคร่ำไร

พระไชยเชษฐผู้ผันแปรแลหา
 ให้คืนคิดเมตตาอาลัย
 แสนเสียคายไม่กลั่นน้ำตาได้
 จึงเกิดเข็ญเป็นไปถึงเพียงนี้
 ปีมจะตายเพราะมิ่งมารศรี
 จะมาจากอกฟ้าไปทั้งรัก
 สงสารนางนักรหนาน่าออกหัก
 พระทรงศักดิ์อีกอ่อนป่วนใจ
 ร้อนรุมคึดมั่งคั่งดังเพลิงไหม้
 ภูวนัยโสกาจาบัลย์

๑ 10 คำ ๑ โฉด

เมื่อนั้น

กันแสงพลาทางลงอัมจันทร์
จึงยืนยั้งฟังศัพท์สำเนียง
นางตอกฟกซำรำไร

๑ 4 คำ ๑ โฉด

(ไอ้) ขอกรกราบลงกับเบื้องบาท

เป็นกรรมตามสนองทั้งสองเรา
ธรรมดาจาริตเป็นกษัตริย์
น้องนี้จะขอลาคลาโคล
นางยกบาทผัวขึ้นทูลเทศ
ตอกชกเกล้าเข้าโศกา

๑ 6 คำ ๑ โฉด

(ร้าย) เมื่อนั้น

เห็นนางสุวิญชามาโศก
คิดวิตกอกใหม่ไส้ขม
จงชี้หน้าว่านางช่างทำเยย
อีหน้าด้านมารยาพิราควน
จะพะเนียงพะเน้าเอาอะไร
คนกระลิกระคำตำเสย
ไสหัวไปให้พันพารา
บ้างว่าน่าเกลียดเคียดค้อน
บ้างขัวเข้าเฝ้าทูลตะบอยไป
แต่เลือดร้ายในกายยังกอกเสย
ชั่วชาติอุบาทว์ไม่เป็นรส

๑ 12 คำ ๑

บัดนั้น

ความโกรธกระโดดโลดเข้าไป
ทำลอบหน้าลอบตาพาทิ
ทั้งโหดไร้ไม่มีปัญญา
รูปร่างของตัวก็ชั่วช้า
สารพัดวิบัติให้ผัวชัง

สุวิญชามีใครจะผายผัน
แหว่เสียงโศกศัลย์สะคั่งใจ
ได้ยินเสียงผัวร้องไห้
ทราวมวยวังกลับคืนมา

ใจจะขาดด้วยความเสน่ห์หา
พระจะทรงโศกาไปว่าไร
โองการตรัสขาดแล้วไม่คืนได้
สัตยูจรไปตามกรรมได้ทำมา
ชลเนตรไหลหลังทั้งซ้ายขวา
ชบกับบาทาพระสามี

เจ็ดนางร้อนใจคั่งเพ็จี
กลัวว่าเขาจะตีกันผัวเมีย
ในอารมณ์นั้นจะใครให้จับเสย
มาอะลิมอะเหลี่ยภูวนัย
ทำกระบวนชวนผัวให้ร้องไห้
ไปไปแล้ววกหกกลับมา
ให้เพื่อนเมียพลอยอายชายหน้า
มึงอย่ามายืนวนกวนพระทัย
ขอค่อนงอนว่าไม่ปราศัย
ปรานีมันโยอิใจคด
มานั่งนบกับเมียที่อภัยศ
เชิญเสด็จทรงยศเข้าห้องใน

วิพาร์ฟังว่าไม่อดได้
แล้วจูงมืออรไทออกมา
ตัวเป็นทาสีแล้วมิสา
ขึ้นจะขึ้นแข่งหน้าว่าไม่ฟัง
แล้วหูกยาอาคมก็ไม่ขลัง
ถึงจะโปรคปรานมั่งก็เจ็บใจ

ช่างอาภัพอันจนหม่นหมอง
จึงต้องอ้างช่างทำท่อนไม้
เอออะไรที่ไหนดมานั่งวอน
มิใช่แม่แก่เฒ่าเมื่อไรมี
มันไม่ต้องอารมณ์สมประกอบ
เที่ยงนางกลางคืนแม่มาไป
จะเที่ยวหาหมอยามนาคัล
ให้มันขลังทั้งรักทั้งกลัว

๑ 14 คำ ๑

เมื่อนั้น
จึงชี้หน้าว่าอิวิพาริ
กูจะตอบสำนวนไม่ควรคู่
ไสหัวมึงไปเสียจากเมือง
อิแมวอุบาทว์ชาติข้า
แม่นเจ้าข้ามิไปให้พ้นวัง

๑ 6 คำ ๑

บัดนั้น
จะออมอดลละมันทำไม
จึงร้องว่าแน่คะหม่อมเมียบอก
บัญชาแทนรับสั่งนั่งชี้มือ
เจ้าสิคนสบเสียนางเมียดัน
มานั่งขับเหนื่อปากกล้าบอใจ
อิพวกเหล่าเจ้าแสนที่เล่ห์กล
มันดาร์อนดาไฟมิใช่เขิน
แม่นเจ้าข้าพากันววยชนม์
เหมันต์ก็จะหมดทั้งธานี
ว่าพลางพานางจรี
ออกนอกพระทวารวังใน

๑ 12 คำ ๑ เพลง

ครั้นออกมานอกประตูเมือง
วิพาริพูดความตามคดี
ชำระวังนั่งเฝ้าแฉ่งประตู

จะผินพินพิน้องก็ไม่ได้
ไปซ่อนใส่สมหวังแล้วครั้งนี้
ให้เขาค่อนแคะว่าน่าบัดสี
แต่เป็นม่ายเพียงนี้ไม่น้อยใจ
ผิดชอบชั่วดีมีหัวใหม่
กลัวอะไรมีค้ำกรรมของตัว
ทำเสน่ห์กลชวนหาหัว
ขึ้นนั่งชงตั้งตัวเป็นผู้ดี

สุรียาเคืองเคียดคนมันเสียดสี
มิงพาทีเถียงแทนช่วยแค้นเคือง
เหมือนเอาทองไปถูรูกระเบื้อง
จะชักเยื่ออย่างไรเขาไม่ฟัง
มิงไม่รู้ฟ้าจะเคืองหลัง
กูจะสั่งให้เขาไสคอปไป

วิพาริฟังว่าน่าหมั่นไส้
ตายไหนตายไปคงให้ลือ
อภิเษกขึ้นใหม่เมื่อไรหรือ
มาออกหน้าคำซื้อไม่อายใจ
จะฆ่าผู้พินคนก็ทำได้
เอาจับไสหีบฝังเสียทั้งเป็น
แต่ละคนใจคอไม่พอเล่น
เอาคนฝังทั้งเป็นอิอัปรีย
ถ้ารู้ถึงสิ่งหลยักษิ
อิสุรีเที่ยวเล่นเป็นผักไป
ลงจากปราสาทศรีที่อาศัย
เดินไปตามถนนธานี

พอเรือเรือรุ่งแจ้งแสงสี
เมื่อเทวีประสูติพระโอรส
แอบดูเห็นแน่แก่ตาหมด

อีทั้งเจ็ดทูลจริตกคค
 ข้าวิ้งแอบอ้อมค้อมตามไป
 มันยังหยุดหยุดหลุมที่ศาลา
 ข้าไปคูที่ฝั่งสังเกตไว้
 ทูลพลางทางรีบจรลี

๑ 8 คำ ๑ เซ็ด

ครั้นถึงพระไทรสาขา
 มันฝั่งองค์พระไอรสไว้

๑ 2 คำ ๑

เมื่อนั้น
 คีใจเป็นพันพันทวี

๑ 2 คำ ๑

(ล่องเรือ) ขุดไปไม่พบพระไอรส
 สะอื้นพลางทางถามวิหารไป

๑ 2 คำ ๑

(ร้าย) บัดนั้น
 หรือผีสาวบังหูบังตา
 คิดแล้วนางแมวยกมือไหว้
 เทพไทองค์ใดที่กำบัง
 ข้าจะรำลุลยฉายถวายมือ
 บนพลางทางแลดูไป

๑ 6 คำ ๑ เจรจา มุขฉาย

เมื่อนั้น
 เอาหีบมาเปิดฝาดูพลัน
 ยกพระลูกน้อยขึ้นใส่ตัก
 ทรงสรพระขรรค์สำหรับกาย
 นางแสนพิศวาสพระลูกรัก
 พ่อคุณทูนหัวของมารดา
 แม่คิดว่าอาสัญบรรลัษ
 รำพลางทางทรงโสกี

๑ 8 คำ ๑ โอด

ครั้นสร้างโสกาปรึกษาแมว
 หรือจะกลับหลังยังเวียงชัย

ถักองค์ไอรสใส่หีบมา
 พอลถึงต้นไทรสาขา
 แล้วฝั่งหีบรีบมาเสียดันทที่
 จำได้สันทัดสนันคสนี่
 นำนางเทวีไปทันใด

วิหารจึงแจ้งแกลงไข
 อยู่ได้ร่วมไทรต้นนี้

นางสุวิงษาโถมศรี
 ก็ชุลลงตรงที่ฝั่งไว้

นางกำสรคคืนโดยโทยให้
 เหตุไฉนไม่พบพระลูกยา

วิหารหลากใจเป็นนักหนา
 มาหลอนหลอกหยอกซำดอกกระมัง
 ขอให้ได้พระกุมารเหมือนใจหวัง
 จะแต่งตั้งสังเวทที่ร่วมไทร
 ให้เลื่องลือว่าแมวนี่รำได้
 ก็เห็นหีบที่ในหลุมนั้น

สุวิงษาปริศิเปรมเกษมสันต์
 จึงเห็นไอรสนั้นเป็นชาย
 พิศพัคค์ร์ลักขณาเจ็ดฉาย
 ทั้งมีารถพรรณรายก็มีมา
 จวบพัคค์ร์แล้วทูลเหนือเกศา
 จะหาไหนได้เหมือนเช่นนี้
 ตายจากแม่ไปไม่เห็นผี
 มารศรีฟ่างเพียงจะขาดใจ

เราพบลูกแล้วจะไปไหน
 ทูลให้ทราบเบื้องบาทา

เมื่อยท่านทำการถึงเพียงนี้
เจ้าจะเห็นอย่างไรนางวิฬาร์

๑ 4 คำ ๑ เจรจา

บัดนั้น
จึงตอบวาจาไปทันใด
เขาขับหนีตีค้ำว่าตัวชั่ว
ไม่เจ็บบำน้ำคำอิสุริยา
ข้างผัวก็หลงงงววย
จะขึ้น ไปบอกเล่าเขาทำไม
เมื่อรักผัวไม่คิดถึงตัวแล้ว
จะอุทิศส่าห์สัตตวจรชอนชน

๑ 8 คำ ๑

เมื่อนั้น
แต่วิฬาร์ยังว่าน่าอายใจ
จำจะผายผันสัตตวจร
แต่ขัดสนจนเสียด้วยมรคา
นางจึงยกกรขึ้นเพียงผม
เชิญช่วยนำข้าคลาไคล

๑ 6 คำ ๑ รัว

(ชานี) มาจะกล่าววาทไป
อาสน์อ่อนร้อนเรือดังไฟกลปี
จึงเล็งทิพเนตรลงมา
มาประสพพบองค์ไอรสรัก
จำกูจะให้เข้าไป
อย่าให้นางทนทุกข์ทรมมา

๑ 6 คำ ๑

(ราช) จึงตรัสตั้งพระวิษณุกรรม
พานางสุวิญชานงคราญ

๑ 2 คำ ๑

บัดนั้น
รับสั่งท้าวสุขัมบดี

จะดูพระสามีพิพากษา
จงว่ามาให้แม่แจ้งใจ

วิฬาร์เคืองขัดอชฌมาสัย
ช่างไม่อายแก่ใจหรือไรนา
ยังแค้นคิดถึงผัวจะไปหา
มันค้ำว่านั่นน้อยไปเมื่อไร
เมียวว่าไรว่าด้วยไม่ถามไถ่
เขาจะเชื่อที่ไหนว่าลูกตน
อีแมวกี่จะไปในไพรสนธ์
กว่าจะถึงสิ่งหลเวียงซัย

สุวิญชานึงแจ้งแฉงไข
คิดมานะพระทัยขึ้นมา
ไปนครสิงหลยักษา
ไม่รู้วาคำแห่งแห่งใด
บังคมทวนในป่าใหญ่
ไปถึงเวียงซัยฉับพลัน

ถึงท้าวสหสนันย์รังสรรค์
เร่งคิดอศจรย์เป็นพันนิก
เห็นนางสุวิญชามีศักดิ์
จะไปสู่สำนักพระบิดา
ถึงกรุงไกรสิงหลยักษา
เวทนาแก่องค์พระกุมาร

จงจรจรลกลงไปในไพรสาณธ์
ไปส่งถึงสถานธานี

พระวิษณุกรรมเรื่องศรี
บังคมลาจรลีลงมาพลัน

ครั้นถึงจึงมีวาจา เราจะมาพานางจรจรัด	๑ 2 คำ ๑ กลม	เจ้าอย่าวิโยคโศกาลัย ไปส่งยังเขตขันฑ์เวียงชัย
เมื่อนั้น ชื่นชมเปรมปรีดิ์ดีใจ แล้วอุ้มองค์โอรสยศยง พระวิษณุกรรมขี่ม้ามา	๑ 2 คำ ๑	สุวิษุขานารีศรีไส ขอรบั้งคมไหว้เทวา วางลงยังราชรถ วิหารนำหน้าคลาไคล
ครั้นถึงหิมวันต์บรรพต เห็นน้ำผุดจากผาขลาลัย จึงยกเอาลูกน้อยกลอยใจ พาไปสระตรงคงคา	๑ 4 คำ ๑ เชิด	ให้หบุตรดออยู่ริมภูเขาใหญ่ อรไทยินดีปรีดา ลงจากพิชัยรถ วิหารก็พาเสด็จไป
ครั้นชำระสระตรงพระลูกแก้ว นางเปลื้องภูษาผ้าสไบ กอดจูบลูกแก้วแล้วเชยชม นอนเสียดิศพ่อย่าโสกา	๑ 4 คำ ๑ ลงตรง	คลาดแคล้วจากเชิงเขาใหญ่ ผูกเป็นเปลให้เจ้าไสยา ค้อยวางลงบรรทมในเปลผ้า ปลอบปลางกัลยาที่กล่อมไป
(กล่อม) เข้านอน ไปเดิแม่จะกล่อม ขวัญอ่อนอย่าอ่อนอาลัย แม่ลูกมีกรรมลำบาก แม่นอยู่เวียงวังพระบิดา คืนบรรทมนางนมจะแซ่ซ้อง ครั้นเห็นลูกหลับไปคังใจจง	๑ 4 คำ ๑	เจ้างามละม่อมจะไกวให้ หลับไปเดิพ่อย่าโสกา ต้องตกลากนอนหลับกับเปลผ้า จะไสยาอุ้ทองรององค์ ค้อยประคององค์วางในอ่างตรง บังอรเอนองค์ลงไสยา
(รำ) ครั้นพระสุริยันตะวันฉาย พระกุมารก็ฟื้นตื่นนิทรา โลมลูบจูบกอดให้กินนม แล้ววางองค์ลงเหนื่อรตสุวรรณ	๑ 6 คำ ๑ ตระ	แสงสายบ่ายบังพฤษยา กัลยาโอบอุ้มเอามาปล้น เชยชมรับมิ่งสิ่งขวัญ วิษณุกรรมนำหน้าพาจรลี

	๑ 4 คำ ๑ เซ็ด	
สุริยาศาสน์หลังรอนรอน เทวาลากลับไปทันที		ก็ถึงพระนครท้าวชัย เทวีอุ้มลูกคลาไคล
	๑ 2 คำ ๑ เซ็ด	
เดินพลางทางทรง โศกา ชวนนางวิฬาร์ผู้ร่วมใจ		ชลนาแถวถั่งหลังไหล รีบไปเฝ้าองค์พระบิดา
	๑ 2 คำ ๑ เพลง	
ครั้นถึงท้องพระโรงรูจี ยังหยุดยืนแผงทวารา		เทวีคิดเกรงท้าวชัย ศรีกรตรองกิจจาจะเพ็ดทูล
	๑ 2 คำ ๑	
(ช้า) เมื่อนั้น สถิตเหนือแท่นรัตนเรืองจำรูญ ว่าขานกิจการนครเสศ พระยาชัยนึ่งนึ่งศรีคริตรา		ท้าวสิงหลราชเรนทร์สุร พร้อมมูลข้าเฝ้าท้าวพระยา ให้เขม่นนัยน์เนตรทั้งซ้ายขวา จะได้ลาภหรือว่าจะได้ทุกข์
	๑ 4 คำ ๑	
(ร่าย) แต่ก่อนร่อนชะไรไม่เคยเป็น จึงตรัสเรียกกระดานหมากรุก		จะพูดเล่นเจรจาไม่ผาศุก มาทรงเล่นกับมุขมนตรี
	๑ 2 คำ ๑ เจรจา	
เมื่อนั้น แอบประตูดวงค์อสุรี อุ้มองค์ลูกน้อยกลอยใจ ก้มเกล้าประณตบทมาลย์		นวลนางสุวิญาโณมศรี เห็นท่วงที่เริ่งรื่นขึ้นบาน ร้องให้เข้าไปตรงหน้าฉาน นงคราญชวนชบสลดง
	๑ 4 คำ ๑ โอด	
เมื่อนั้น แปลกนางสุวิญาโณมยง พิศดูเื้อนี้มีธิดา ท้าวค้อยประคองต้องตัว ศรีสเรียกเท่าไรก็ไม่ขาน พลางทรงนวลพินให้ทันที		ท้าวสิงหลเร่งคิดพิศวง ด้วยพระองค์ชราหูตามัว เป็นไรมาสลดชบหัว ลูบทั่วสรรพางค์นางเทวี พระยามารเรียกหม่ออึงมี เสนีนึงได้ไม่ช่วยอุ
	๑ 6 คำ ๑ เจรจา	
ครั้นนางค้อยพินสมประดี ประคองปลอบเกล้าโถมนางโถมครุ		เทวียังทรงกันแสงอยู่ จะใครรู้เนื้อความจึงถามไป

๑ 2 คำ ๑

จอมเอยจอมขวัญ
หรือผัวเจ้าเขาทำให้จำใจ
มีฐานะอะไรนะบังอร
เหตุไรไม่มีรีพล
นี่ลูกเต้าของใครได้ไหนมา
ยังเล็กนัก ได้สักกี่เดือนแล้ว

เมื่อนั้น

นางกิดพิศพลแต่อัชฌา
เคิมขกลูกให้พระไชยเชษฐ
เธอร่วมเรียงเคียงลูกไว้คิดดี
เมื่อจะเกิดเหตุนั้นลูกครรภ์แก่
เขาบอกข่าวข้างเผื่อที่ในไพร
ข้าคลอดลูกชายภายหลัง
สมคะเนเล่าห์กลอี่เจ็ดนาง
เอาลูกน้อยนี้ใส่ในหีบผ้า
พอผัวกลับมาถึงเวียงชัย
พระไชยเชษฐนั้นไม่ทันคิด
อันที่ฝั่งลูกยาวิหารู้
เดชะสมภารพระหลานขวัญ
แล้วช่วยพามาส่งถึงกรุงไกร

เมื่อนั้น

จึงว่าชะไชยเชษฐช่างไม่คิด
น้อยหรือขับไล่ไม่ไว้หน้า
มันเชื่อฤทธิ์จะลงฝีมือคู
เมื่อเมียมันพาลผิตรีษา
อายคนหลับตาบ้ำลำโพง
งมเงาแล้วมีหน้าจ้ำองหงอง
จ้ำจะหามาตามกิจจา

หมันต์เกิดเช็ญเป็นโฉน
ได้ลำบากยากไร้อับจน
จึงมายังนครสิงหล
มาแต่สองคนกับอีแมว
คูหน้าดาขี้มข่องม่องแคว
ลูกแก้วจงแกลงแจ่งกิจจา

๑ 6 คำ ๑ เสรจ

สุวิญาบังคมกัมหน้า
ค้ำขกั้วจะ โกรธาพระสามี
ไปจากนครศย์ชัย
มิได้มีอาธรรมอันใด
เป็นกรรมแต่หนหลังมาซัดให้
พระสามีดีใจไปคล่องข้าง
เพื่อนเมียมานั่งอยู่รอบข้าง
จะแกล้งล้างพลาญข้าให้บรรลัย
ให้ทาสาไปฝั่งนอกกรุงใหญ่
มันเอาทอนไม้ไปให้คู
จำจิตจับข้าด้วยอดสู
มาขุดคูได้ลูกที่ดันไทร
เทวัญเอารดลงมาให้
จงทราบได้บาทหงส์พระทรงฤทธิ์

๑ 14 คำ ๑ เสรจ

ท้าวสิงหลฟังเรื่องให้เคืองจิต
ถึงชอบผิดก็ควรจะบอกกู
ให้พ่อตาอภัยสอดสู
เห็นว่ากูแก่แต่จะเข้าโลง
เห็นตัวอยู่อยู่จลาไต้งไต้ง
ไปงไต้งพูดสีกไม่ตรีครธา
ถ้าอยู่ใกล้จะลงให้หนักหนา
มันจะว่าอย่างไรใครฟัง

๑ 8 คำ ๑

บัดนั้น

เห็นนางทูลปิดงำอำปลัง
 วิหาร์ซัดใจเข้าไปทูล
 พอฟัวเขากลับมาถึงเมือง
 หม่อมเมียวว่าไรก็เป็นนั่น
 ไม่ได้ถามความพิจารณา
 หากสี่พี่เลี้ยงมาขอไว้
 เธอว่ายับยับเสียไม่เลี้ยงดู
 เธอยิ่งกราดเกรี้ยวเคี้ยวเขี้ยว
 ข้างจึงพานางมาในราตรี
 ทั้งพี่เมียเขารุมกันคำว่า
 ขันศึกอีกอีกเป็นพันไป

๑ 12 คำ ๑ เจริจา

เมื่อนั้น

ลุกขึ้นกระต๊อบบาทควาตอชิง
 ช่างรักศัวกระไรกระนี้หนอ
 ความโตความใหญ่พอไม่รู้
 อภัยศรั้งนี้เป็นที่สุด
 มันคูหมิ่นถิ่นแคลนกูมากมา
 ชะอ้ายไชยเชษฐ์ลูกเขย
 ชัดเขมรเป็นเกลียวเคี้ยวพัน
 เขี้ยววงออกออกข้างละสามวา
 ลำแดงแผลงฤทธิ์อสูรี

๑ 10 คำ ๑ ลูกพาทย์

จับศรสะพายแล่งแกว่งศรระบอง

แล้วให้เตรียมทัพสำหรับบุรุษ
 พระขามารมายังเกษลา
 ร้องเรียก โยธินีนัน

๑ 4 คำ ๑ เจริจา

ครั้นพร้อมเสร็จเสด็จขึ้นรถทรง
 กระต๊อบบาทเร่งราชรถชัย

วิหาร์แค้นคิดถึงความหลัง
 นี้เนื้อยังรักศัวกลัวจะเคือง
 ว่านางเล่าเค้ามูลไม่สิ้นเรื่อง
 มันชักเยื้องขูงให้โกธธา
 สารพันและได้พิไรว่า
 ตั้งให้เช่นนางนางโฉมทรู
 ทั้งเจ้าข้างจึงได้รอดอยู่
 นางผัดพอเข้าครู่จะจรลี
 ถ้าขึ้นอยู่เห็นจะเป็นผี
 ปีมชีวีจะม้วยด้วยเจ็บใจ
 หาเกรงได้บาทาผ่านฟ้าไม่
 ว่าจะสู่อานัยไม่พรั่นพริ้ง

ท้าวสิงหลพิโรธโกรธซึ่ง
 สุวิทยาคูคูมิ่งไม่บอก
 ให้หม่อมพ่อไชยเชษฐ์มาลบทูล
 หากวิหาร์ลูกกูมันเจ็บอาย
 ถึงชีวิตม้วยมดก็ไม่หาย
 จะปล่อยแก่แก้อยไม่เกรงมัน
 คงได้เล่นกันหายอย่าก็กั้น
 โจนจากแท่นสุวรรณทันทที่
 นัยนาคังแสงพระสุริย์ศรี
 เพียงพื้นปัดพิจะโทรมทรุด

ขึ้นฆาตกลองสำคัญชั้นสุด
 กูจะไปรบมนุษย์เมืองหมันต์
 ยืนท่าพหลพลขันธุ์
 หุนหันฮึดฮัดจิตใจ

ยกอสุรจักรรงค์ทัพใหญ่
 ออกไปจากวังไม่รั้งรอ

๑ 2 คำ ๑ กราว

เมื่อนั้น
 วังตะกายน้ำลายไม่ติดคอ
 ตามยุคท้ายรถกำสรวลกลาง
 จงผินพักตรามาพาที

๑ 4 คำ ๑

(ไอ้ปี่) โอ้วว่าพระองค์ผู้ทรงเดช
 พระจะยกพลมารไปราญรอน
 คิดเห็นเป็นกรรมลูกเที่ยงแท้
 พลัดพรากพ่อแม่มาเดินไพร
 ชีวิตจึงรอดไม่วอดวาย
 ครั้นนี้มีทรงพระเมตตา
 ประทาน โทษเถิดทูลกระหม่อมเอ๋ย
 ให้เห็นแก่นักดาของภูมิ

๑ 8 คำ ๑ โอด

(ร้าย) เมื่อนั้น
 เหลียวมาปลอบพระธิดา
 จึงมีสิงหนาทประกาศร้อง
 ง่าหัตถ์รับนางนฤมล
 พ้อซัดใจไซยเชษฐมัญจุนแดน
 หากสงสารหลานน้อยคนนี้
 ตรัสพลางทางเหลือบเห็นวิพาร์
 ชงลูกชงหลานจุ่นจ่านใจ
 เสนาเร่งจับพลชั้นร
 ภูจะ ได้แก้แค้นแทนทศ

๑ 10 คำ ๑ เชิด

เมื่อนั้น
 วอนว่าพาทีพิริพีไร
 หลานน้อยนี่จะเป็นกำพร้าพ่อ
 ทูลพลางทางชบพักตรา

สุวิญชาขวัญหนีตีฝือ
 กลัวพ่อจะไปฆ่าพระสามี
 นवलนางร้องทูลท้าวอัชฌี
 เทวีครวญคร่ำรำวิงวอน

โปรดเกศลูกมั่งจ้งยังก่อน
 ทำโทษโรธกรรมกับเขาไย
 จึงได้แต่ทุกข์ทนหม่นไหม้
 นี่หากได้พึ่งบาทพระบิดา
 ทั้งกุมารหลานชายเป็นสุขา
 ก็จะเป็นเวรมาแก่ข้านี้
 อย่าไปเลยจงคืนเข้ากรุงศรี
 เทวีทูลพลางทางโสกา

ท้าวสิงหนาทให้คิดเสนห์หา
 อย่าโสกาอวรณ์รื้ออรน
 ให้เลิกกองทัพกลับเข้าสิงหน
 ขึ้นนั่งบนรถาแล้วพาที
 เจ็บแค้นคั่งหัวอกเป็นผี
 คับโมโหเสียดใจอาบุญไว้
 รื้อคิดโกรธาขึ้นมาใหม่
 แกว่งตะบองร้องให้กลับรถ
 จะไปเหยียบหมันต์ให้แหลกหมด
 กระที่บาทแรงรถรีบไป

สุวิญชาออกสั่นหวั่นไหว
 พระบิดุรงค์จ้งได้เมตตา
 ลูกขอประทานโทษยา
 กอดบาทพระบิดาโสกาเลีย

เมื่อนั้น
 จิงโลมเล้าธิดาขยใจ
 พ้อคิดแค้นขึ้นมาถึงง้วน
 อันโทษตัวผู้เข้ามันฮักฮัก
 แล้วคำรัสตรสร้องเปรยไป
 ให้กลับพหุลพณิกกร

๑ 4 คำ ๑ โอด

ท้าวสิงหลกลับคิดพิสมัย
 อย่ำร้องไห้ไปเลยนะลูกรัก
 จะใคร่ยกพลมารไปหาญหัก
 จะยกให้หลานรักอย่าทุกซัรื้อน
 ลูกหลานมันร้องไห้ไม่หยุดหย่อน
 คืบเข้าพระนคร ไม่ทันช้า

ครั้นถึงจึงขึ้นบนปราสาท
 เชยชมพระราชันคคา
 ขนานนามประทานหลานชาย
 ให้พี่เลี้ยงนางนมพร้อมพริก

๑ 6 คำ ๑ เชิด

เสด็จนั่งเหนืออาสน์อันเลขา
 เป็นที่เส่นหาพระยายักษ์
 ชื่อนารายณ์ธิเบศร์สมศักดิ์
 บำรุงรักษพระกุมารสำราญใจ

๑ 4 คำ ๑

บทละครนอกเรื่องไชยเชษฐ
 ตอน อุบายนางทั้งเจ็ดถึงนางแมวเย้ยขุ่ม
 ฉบับปรับปรุงปี พ.ศ. 2536
 โดยอาจารย์เฉลิมศักดิ์ เย็นสำราญ

ฉากที่หนึ่ง วางอุบาย

คำหม่อมเหสีทั้งเจ็ด

มเหสีทั้งเจ็ดต้องการจะวางแผนกำจัดนางสุวิงษา ทั้งนี้เพราะพระไชยเชษฐห่มหลง
 นางสุวิงษามีได้สนใจใยดีทั้งเจ็ดนางเลย

-ปี่พาทย์ทำเพลงปฐม 2 ชั้น (ลงอย่างวา)-

-นางศรีสุริยา อุบลวดี มณีบุษรา คาราวรรณ สันทนา สุวาทิ วจีวร นั่งอยู่บนแท่น-

-ร้องสีนวล-

เจ็ดนาง	เมื่อนั้น	เจ็ดนางนารีมีศักดิ์
	ขุ่นแค้นแน่นในฤทัยนัก	นงลักษณ์เจรจาปรึกษากัน
ศรีสุริยา	ด้วยพระไชยเชษฐสุริวงศ์	ลุ่มหลงสุวิงษาจอมขวัญ
	พระไม่เคยแยแสเราแม้วัน	จำจะสรรอุบายฆ่านางกาฬี

-บางนางคุยกัน มณีบุษรานั่งแต่งหน้า-

-ร้องร้ายนอก-

ศรีสุริยา	สุริยาจึงว่ามาเถิดเรา	อย่างนี้จงร่ำร้องให้หมองศรี
	คิดการใหญ่กลใหญ่ให้เข้าที่	ขจัดนางอัปรีชให้พ้นไป
	เพทุบายใครมีย่านั่งอยู่	ไขความให้รู้สิ้นสงสัย
	เออแนะสุวาทิเจ้าว่าไร	จงบอกมาไวไวให้ทันการ

-เจรจา-

สุวาทิ	เมื่อนั้น	สุวาทิแสนกล
	ลองชี้แจง	แสดงให้สิ้นสงสัย
ศรีสุริยา	เพทุบายใครมีย่านั่งอยู่	ไขความให้รู้สิ้นสงสัย
	เออแนะสุวาทิเจ้าว่าไร	จงบอกมาไวไวให้ทันการ

-ร้องร้ายนอก-

สุวาทิ	เมื่อนั้น	สุวาทิแสนกลคลนกล้าหาญ

พูดว่าน้องนี่คิดไว้นาน
ออกอุบายให้องค์พระทรงเดช
เราอยู่หลังแสวงทำดีต่อกานดา
เอาท่อนไม้วางไว้ใกล้พระที่
ไล่พี่เลี้ยงออกไปเสียให้พ้น
พี่จึงเอาภูษามาศูคนตร
แม่นางงามตอบความอรทัย
ครั้นนางกลอดบุตรสุดสวาท
เอาท่อนไม้เปลี่ยนใส่ไว้บนพาน
เมื่อพระไชยเชษฐเสด็จกลับ
ช่วยกันใส่ไคล้สุวิญา
ทรงฤทธิ์จะเคืองขุนขุนหัน
จะลงโทษโฉมของนางลักษณ์

เรื่องประหารผลาญอิสุวิญา
ออกไปคล่องไอยเรศที่ในป่า
สุวิญาตายใจจึงใช้กล
ซ่อนให้คืออย่าให้ใครจงน
แสวงคอยปรนนิบัตินางไม่ห่างไกล
อย่าให้นางรู้เหตุสังเวยได้
ประเพณีมีไว้แต่โบราณ
จงลักเอาโอรสราชออกไปผลาญ
ไว้ถวายภูบาลทัศนาศนา
เราจงออกไปรับให้พร้อมหน้า
กลอดลูกมาเป็นท่อนไม้หน้าอาลัยนัก
ด้วยมีพันตรีครองถ้องประจักษ์
เราก็จักสมถวิลจินดา

-เจรจา-

-ร้องแขกไพร่ชั้นเดียว-

ครั้นเสร็จเจ็ดนางวางอุบาย ชวนกันผันผายเข้าไปหา
เฝ้าจอมกษัตริย์ภักศดา ทูลตามกิจจาที่แจ้งใจ
-เจ็ดนางรำเข้าทางด้านซ้าย ปิดฉากหนึ่ง-

ฉากที่สอง ถูกจับ

ตำแหน่งนางสุวิญา

เมื่อพระไชยเชษฐออกไปคล้องช้าง แต่ไม่พบจึงเสด็จกลับ ฝ่ายนางสุวิญาเมื่อประสูติ
โอรส ก็ถูกมเหสีทั้งเจ็ดใช้อุบายที่ได้วางกันไว้ ครั้นพระไชยเชษฐเสด็จกลับ ทั้งเจ็ดนางก็ไปกราบ
ทูลให้พระไชยเชษฐทรงทราบตามอุบาย

-นางศรีสุริยา มณีบุษรา สันทนา วจิรวร เดินออกจากทางออกด้านขวา-

-ถือท่อนไม้ออกมาด้วย ขึ้นคอยทำท่ากระวนกระวาย-

-สักครู่อุบลวดีและสุวาที อุ้มเด็กออกมาจากทางออกด้านขวา-

-หัวเราะพร้อมกันหมด สนมออกด้านขวาคลานเข้ามาทูล-

-เพลงฉิ่ง-

-พระไชยเชษฐออกเวทที่ล่างเดินช้าๆ ขึ้นเวทีหน้าม่านตรงบันไดกลาง เจ็ดนางเข้ามารับ-

-นางสุวิญชา นั่ง โศกเศร้า มีนางแมวนั่งอยู่ใกล้ๆ พร้อมสนมกำนัล-
-พระที่เลี้ยงและเสนาของพระไชยเชษฐาก้อยๆ คลานออกมานั่งอยู่กับเหล่าสนมกำนัล-

-พระไชยเชษฐ์ และเจ็ดนางยังคงยืนอยู่บริเวณหน้าม่าน-

-ร้องตะลุ่มโปง 2 ชั้น-

เมื่อئัน	เจ็ดนางนารีศรีไส
เข้าไปทูลพระองค์ทรงชัย	ว่าทรมวยคลอคบุตรสุคโศภา
รูปร่างพริ้งพร้อมดั่งกล่อมกลึง	งามแมนเหมือนหนึ่งเลขา
เชิญพระบิดรงค์ทรงทัศนาศนา	ชมโฉมโอรสชาติแท่นทอง

-เจรจา-

-ไชยเชษฐ์คิดพระทัย-

-ไชยเชษฐ์ตะลึง-

-ร้องลึงโลด-

เมื่อئัน	ไชยเชษฐ์หันหุนขุนข้อง
ด้วยเห็นท่อนไม้ในพานรอง	จ้องมองนึ่งอิงตะลึงตะไล
เสน่หานางเจ็ดคนเข้าคลจิด	จะทันพิจารณา ก็หาไม่
ให้ชิงชังสุวิญชาแล้วว่าไป	จะเลี้ยงไว้ทำไมในธานี
แมนเลี้ยงไว้ในเมืองจะเลื่องลือ	ขึ้นชื่อว่าเป็นเมียเสียดศีลศรี
ชอบแต่สังหารผลาญชีวี	ภูมิจักอึดขัดแค้นใจ

-เจรจา-

-สุวิญชาตัวสั่นหวาดกลัวและร้องไห้-

-ร้องร่ายนอก-

เมื่อئัน	สุวิญชาตัวสั่นหวั่นไหว
กันแสงพลางทางทูลทวนนัย	เขาจะคิดอย่างไรเมียไม่รู้
แต่แรกเจ็บท้องร้องกรวญกราง	เจ็ดนางมานั่งหุนหลังอยู่
แล้วขับไล่ข้าโทมิให้ดู	เมียไม่รู้ทันเท่าเขาคิดคด
นางว่าข้าไม่เคยจะกลอดลูก	เอาผ้าผูกพันดาเสียดมีดหมด
เมื่อแรกประสูติพระโอรส	เสียงร้องปรากฏเหมือนเสียงคน
บัดนี้ลูกอ่อนเป็นท่อนไม้	เพราะเขาบิดดาไว้ไม่ให้เห็นหล
พระองค์จงคิดดูแลให้กล	ถูกคนใครท่อนเป็นท่อนไม้
เมื่อฟังคำข้างเคียวมาเกรี้ยว โกรธ	จะลงโทษน้องรักให้ตัดกษัย
(กรวญ) เมียจะฉินพักตราไปหาใคร	ว่าพลางสะอื้นให้ไปมา

-โอค-

-เจรจา-

-พระไชยเชษฐาธิราช นางทั้งเจ็ดขยงยั้งขึ้น-

-ไชยเชษฐาธิราช-

-ร้องเพลงเทพทอง-

ศรีสุริยา	คู่คู่สุวิธยาอีนาค้าน	ยังมาพาลตอบคำร่ำว่า
	ถูกเป็นท่อนสักประจักษ์ตา	ยังจะมาแก้เกี้ยวเลียวลด
อุบลวดี	ความคิดเต็มอกยังปกปิด	เราใกล้ชิดเห็นชัดถนัดหมด
มณีบุษรา	ยังไปทูลขยงพระทรงยศ	ช่างต่อหลดต่อแหลกระแฉวัน
คาราวรรณ	อิกาลิขั้วเหลืออื้อเชื่อยักษ์	เชียวนักเรื่องงานการสับปรับ
สันทนา	เราช่วยประหมงยังถมทับ	มันเหลือรับแล้วหนอหน้าทอน
สุวาทิ	เจ้าข้าเอี้ยสนมเอี้ยใครเคยพบ	ลั่นตรลบจบเจนนทุกเส้นขน
วจิรว	หากภูมิหลงไหลในเล่ห์กล	หมั่นคั่งจะป่นในครานี้

-นางแมวทำท่าเจ็บใจแต่ได้ตอบไม่ได้-

-เจรจา-

-ร้องร่ายนอก-

	พระพี่เลี้ยงฟังองค์พระทรงยศ	ก้มเกล้าประณตบทศรี
	กราบทูลไปพลันทันที	พระภูมิไฉนจึงใจเบา
พี่เลี้ยงหนึ่ง	ธรรมดาถูกอ่อนเป็นท่อนไม้	มีมั่งหรือไม่แต่ก่อนเก่า
	แต่เพียงนี้มีรู้คูเอา	ยิ่งกว่ามัวเมาเมินตึง
	ธรรมดาเมียบหลงกับเมียบน้อย	ข้อมพลอยหีบผิดคิดหึ่งหวง
	ช่างไม่ตรงตริกให้ลึกลับซึ้ง	เหมือนไม่รู้ถึงทันเมียบ
พี่เลี้ยงสอง	ล้วนเหล่าวิชาเป็นอารมณ์	มีแต่เรียกลมให้เรือเสีย
	ทั้งเล่ห์กลกระทำอำเขียบ	จะให้เราผิวเมียบได้รำคาญ
พี่เลี้ยงสาม	ถึงว่านางจะเป็นเช่นนั้นไซริ	ก็ยังไม่ควรสั่งให้ประหาร
	รู้ถึงสิ่งหลมมิเป็นการ	จะมาผลาญเสียสิ้นหมั่นคั่ง
พี่เลี้ยงสี่	มนุษย์หรือจะสู้กับหมู่มุขยักษ์	จะเกี้ยวเล่นเป็นผักไม่พักหัน
	พระองค์จงโปรดยกโทษทัณฑ์	อย่าให้ชิววันนางบรรลือ

-เจรจา-

-ไชยเชษฐาธิราช-

-ร้องเขมรปากท้อชั้นเดียว-

เมื่อนั้น
 โกรธจี้หน้าแล้วคำไป
 ชิชะท่านช่างสารพัดรู้
 ลิ่นลมคมสันขยันจริง
 หรือทั้งสี่แจ่มใจว่าใครทำ
 ช่างชื้อหน้ามาเผ้าทุลตะบอย

เจ็ดนางฟังว่าน่าหมั่นไฉ่
 นี้อะไรมากลุ่มรุมชิงชัง
 มาข่มขู่ตะคอกหลอกผู้หญิง
 พุดเขบแอบลึงสอพลอปลอย
 จึงพิศทูลปรับปรายบ่ย่อย
 ข้าสิกล้วนน้อยไปเมื่อไร

-เจรจา-

-ร้องรำขนอก-

พี่เลี้ยงหนึ่ง

เมื่อนั้น
 จึงทูลว่าข้าขออรรถย
 ชาดิ้วระวังสันหลังขาด
 เราอยู่เต็มใจในไฉ่พุง
 หากพระภูวนัยไม่ให้ถาม
 แม้นทรงฤทธิ์ให้เราพิจารณา

พระพี่เลี้ยงเคืองขัดอชฌาศัย
 กงการอะไรมาโกรธฟุ้ง
 เห็นแต่กำบินผาดก็สะดุ้ง
 ออย่าบพุ่งกรุงกริ่งเจรจา
 นางรูปงามจึงออกมาลอยหน้า
 ที่ไหนเจ้าจะมาทำทาทายอิง

-เจรจา-

-ร้องนาคราช-

เมื่อนั้น
 จึงร้องว่าอย่าพรักร่าฟึง
 จะถามไถ่อย่างไรก็ถามกัน
 มาช่วยกันแก้หน้าว่าไม่อาบ
 ทั้งสี่นี้คูเหมือนงูออก
 เมื่อลูกอ่อนท่อนสักประจักษ์ตา

เจ็ดนางพิโรธโกรธขឹង
 ข้าไม่อยากพรั่นพริ่งทั้งสี่นายน
 ที่จะเป็นอย่างนั้นอย่านึกหมาย
 เที้ยวเอาความร้ายมาปายทา
 จะมากอขบ่ยงคอดกระมังหนา
 ยังจะแค้นมีหน้าว่ากันกาง

-เจรจา-

-ร้องรำขนอก-

เมื่อนั้น
 ผลกรรมจำให้เริดร้าง
 ฟังสี่พี่เลี้ยงก็เห็นชอบ
 เห็นชอบเป็นผิดคตินิยม
 พระครีตห้ามความเสียดทั้งสองข้าง
 อันนางสุวิญชานัน ไชร์

ไชยเชษฐ์นั่งฟังทั้งสองข้าง
 พระเคืองข้องหมองหมางในอารมณ์
 ฟังเจ็ดนางตอบก็เหมาะสม
 คิ้วว่าอาคมเข้าคลใจ
 จะถากถางเถียงกันหาควรไม่
 พี่ขอชีวิตไว้ก็ตามที

-เจรจา-

-สองนางช่วยกันพูดแต่ไม่พบ สุวิญจารีองให้-

-ร้องร่ายนอก-

พูดไปไม่พบพระโอรส	นางแสนกำสรดสลดศรี
สะอื้นพลาททางถามวิพารรี	ทำฉันทิดีเล่าเจ้าวิพาร์

-เจรจา-

-สุวิญชาวยังพูดต่อไปอีก-

-ร้องร่ายนอก-

บัดนั้น	นางวิพาร์หลากใจหนักหนา
หรือผีสาวบังหูบังตา	มาหลอนหลอกหยอกข้าดอกกระมัง
คิดแล้วนางแมวกมมือไหว	ขอให้ได้พระกุมารเหมือนใจหวัง
เทพไททองคำที่กำบัง	จะแต่งตั้งสังเวทที่ดันไทร
ข้าจะรำลุลยถวายมือ	ให้เลื่องลือว่าแมวนี่รำได้
บนพลาททางแลดูไป	ก็เห็นหีบที่ในหลุมนั้น

-วิพาร์รำลุลย-

(บทลุลยของนางแมว)

-ร้องลุลย-

ลุลยเออ	จะจับระบำเพื่อนรำถวาย
เยื้องยาดรนาครกราย	รำลุลยให้งามงด
ถวายพระไทรเทพารักษ์	ที่ปกปักพระโอรส
บวงสรวงเออ	รำรำบวงสรวงถวายปวงเทวา
รำลุลยกรกรายลีลา	พระไทรเจ้าข้าได้โปรดปราณี
ขอให้พบพระโอรส	เกียรติปรากฏบนปฐพี

ปีพาทย์รับ

-ร้องเพลงแม่ศรี-

เจ้าคนชื่อเออ	เจ้าคนชื่อชื่อวิพาร์
ตั้งมั่นสัตยา	ในวิญญาณ์ภักดี
จงรักพระจอมราชย์	ถวายชีวาคมเป็นราชพลี
คุณพระปกเกศี	เจ้าคนดีสิงหลเออ
แม่ศรีเออ	แม่ศรีวิพาร์
เพื่อนรำทำท่า	ก้มเศสาประณต
ขอให้พบกุมารา	ประจักษ์ตาปรากฏ

แล้วร่ำรำไปตามบท

ซ้อยชคไปเอย

-เพลงเร็ว-

-ขณะวิฬาร์รำ สุวีณาขงขุดต่อไป พบขณะวิฬาร์รำจบพอดี-

-นางวิฬาร์ดีใจวิ่งเข้าไปหา สุวีณาอุ้มพระโอรสไว้ นางวิฬาร์ทำท่าหยอกล้อพระโอรส-

ฉากที่สี่ ตามนาง

คำหนักพระไชยเชษฐ

นางสุวีณาและนางวิฬาร์ก็พาพระโอรสเดินทางไปยังเมืองสิงหล ครั้นถึงก็ทูลความ
ทั้งหมดแก่ท้าวสิงหล ส่วนพระไชยเชษฐเมื่อได้ไถ่นางสุวีณาไปแล้ว ความรู้ถึงนางแก้วสัจจาพระ
มารดา นางแก้วสัจจาจึงมาต่อว่าพระไชยเชษฐ ซึ่งพระไชยเชษฐเองก็เริ่มสำนึกผิดในการกระทำ
ของพระองค์

-ปีพาทย์ทำเพลงเต่ากินผักนึ่ง-

-นางแก้วสัจจาเดินออกทางด้านขวาหยุดยืน-

-ร้องเต่ากินผักนึ่ง-

เมื่อนั้น

นางแก้วสัจจาอ้อซมาลัย

ทราบข่าวสุวีณาทรามวัย

ถูกไล่ออกนอกธานี

จำเราจะไปไต่ถาม

ให้ได้เนื้อความถ้วนถี่

ว่าพลางนางรีบจรลี

ยังปราสาทมณีทันใด

-เพลงเร็ว-

-นางแก้วสัจจาเดินเข้าไปหาพระไชยเชษฐ สนมกลานเข้าด้านทั้งหมด-

-ไชยเชษฐลงมาถวายบังคม นางแก้วสัจจาขึ้นต่อว่า-

-ร้องกระบอกสองไม้-

แก้วสัจจา

จึงว่าแก่พระไชยเชษฐ

มีเหตุเคืองเข็ญเป็นใจน

จึงขับสุวีณาฮาใจ

ช่างไม่ได้คิดสักนึกเดี้ยว

เชื้อกลิ่นหลงกลคน โทหก

มีแต่พอกโมโหจนเจี้ยว

ใจพอคิกระนี้เจี้ยว

จะบอกแม่คำเดี้ยว ไม่น้อยใจ

นิจจาเอ๋ยสุวีณาบังอร

จะชอกซอนไปตำบลหนไหน

หากนางไปถึงเวียงชัย

สิงหลภูวไนยจะ โกรธา

จะยกพลพลชัยกษ

คึกคักเดี้ยวเล่นเป็นภักษา

จะเร่งติดตามสุวีณา

ว่าพลางกัลยาภิโสภิ

-โอค-

-เจรจา-

-เจ็ดนางค่อยๆ บ่องออกมาทางด้านขวา แอบดูพระไชยเชษฐากับนางแก้วสัจจา
แล้วทำท่าซุบซิบกัน-

-พูด-

-ไชยเชษฐาก็มหันานิ่ง-

-ร้องรำยนอก-

ไชยเชษฐ์

เมื่อนั้น

ทูลองค์สมเด็จพระชนนี
หากสี่พี่เลี้ยงเข้ากันกาง
จึงมิได้ฆ่าฟันบันชีวิต
ลูกจะไปตามนางกลับ
แม่นตามนางได้สมเจตนา

องค์พระไชยเชษฐ์เรื่องศรี
ลูกนี้คิดไปไม่ทันคิด
ขอโทษนางอ่อนวอนให้พ้นผิด
ขับไล่มีมิตรจากพารา
ยอมรับโทษทัณฑ์อันแสนสา
จะปลดปล่อยชีวาฮีเจ็ดคน

-เจรจา-

-ร้องรำยนอก-

เมื่อนั้น

จงเร่งออกตามนฤมล

-ไชยเชษฐ์ไหว้ นางแก้วสัจจาเข้าทางหลืบซ้า-

-เสมอ-

-ไชยเชษฐ์อาลัยอวรณ์นั่งเศร้า-

-เจรจาติดตลก-

-ร้องนาคราชา-

เมื่อนั้น

ให้แสนแค้นใจคังไฟกาพ

-เจ็ดนางออกมาหาไชยเชษฐ์-

แสวงถามพระองค์ทรงศักดิ์
หรือคิดถึงสุวิญชาอิกาลี

เจ็ดนางแอบฟังอยู่หลังม่าน
ถลันออกนอกม่านทันที

ไยพิศตร์เศร้าหมองไม่ผ่องศรี
ที่มีลูกอ่อนเป็นท่อนไม้

-เจรจา-

-ร้องเบ้าหลุคั่นเดียว-

ไชยเชษฐ์

เมื่อนั้น

คูคูลินลมเจรจา
อุตสาห์เร่งขึ้นเสียงเถียงให้อึ้ง

พระไชยเชษฐ์เคืองแค้นแสนสา
ต่อล้อเล่นหน้าคารมดี
หัวมิ่งจะขาดอยู่ที่นี้

พระกริ้วโกรธนักคังอัคคี

เหม่อีกาลิมึงเข็ยโคโร

-เจรจา-

-รื้อร้าย-

ไชยเชษฐ

ว่าเอ่ยว่าแล้ว

ฉวยพระขรรค์แก้วเสี้ยวไล่

ทุกอิจัญไร

วิ่งไปโยนา

ปากกล้าสาหัส

กู่จะตัดเกศา

อิเจ้ามารยา

จีข้าอาธรรม

พระขึงโกรธเกรี้ยว

ไล่เสี้ยวห้าหัน

กระชิตติดพัน

ฟาดฟันวุ่นไป

เจ็ดเอยเจ็ดนาง

เฉียงพลางวิ่งพลางไม่เข้าใกล้

เขาว่าถูกใจ

ออกไล่ฆ่าฟัน

คลังถึงเมียรัก

ฮิกฮักหุนหัน

ว่าพลางพากัน

พลวันวุ่นไป

อิเอยอิเจ็ดคน

ยังขึ้นเสียงเฉียงจนทะเลาะได้

กล้าดีหนีโย

อิใจฉกรรจ์

หัวมึงจะพับ

ลงกับพระขรรค์

ว่าพลางทรงธรรม

ไล่ฟันกล้วย

-เจ็ดนางวิ่งหนีพัลวัน-

-ปีพาทย์ทำเพลงเซ็ด-

ฉากที่ห้า เข้าเมืองสิงหน

ป่า

ตั้งแต่สุวิงษาแลพระโอรสมาอยู่ยังเมืองสิงหน ท้าวสิงหนให้พระนามพระโอรสว่า พระนารายธิเบศร์ ซึ่งขณะนี้มีอายุได้เจ็ดพรรษา วันหนึ่งพระนารายธิเบศร์ออกประพาสป่าพร้อมสี่พี่เลี้ยงและหมู่เสนาและได้พบกับพระไชยเชษฐ

-ทำเพลงดวงพระธาตุ-

-พระนารายธิเบศร์ วิ่งออกพร้อมพี่เลี้ยง เล่นตลกพอควร-

-เจรจา-

-ร้องเขมรสุดใจร้อง 2 คำ-

เมื่อนั้น

นารายธิเบศร์โกรธหนักผลักใส่

สะบัดมือเสียดกลางทางว่าไป

เจ้าเป็นใครมาขูดนมมือเรา

หรือเห็นเป็นเด็กไม่ยำเกรง
เป็นผู้ใหญ่ทำได้ก็ทำเอา

แกลิ่งข่มเหงกันเล่นเปล่าเปล่า
แล้วเดินหนีมิให้เข้าใกล้องค์

-ปี่พาทย์ทำเพลงฉิ่ง-

-เจรจาแทรก-

-ร้องกระบอกทอง-

เมื่อนั้น

ว่าพลาทางหีบศรทรง

พระนารายณ์ธิเบศร์สูงส่ง
หมายจะปลงชีวาภูวนัย

-ร้องเชิดฉิ่ง-

ศรทรงองค์พระกุมารา

ไม่สังหารผลาญชีพชีवालย์

กลายเป็นมาลาแลไสว

พระกุมาร โกรธใจเป็นโกถี

-ศรที่ยังกลายเป็นดอกไม้โปรยปรายไปทั่ว ทุกคนแปลกใจ-

-ปี่พาทย์ทำเพลงเชิดฉิ่ง-รว-

-ร้องรำขนอก-

เมื่อนั้น

เห็นศรกุมารชาญฤทธิ

วิปริตผิดเพศไม่เคยพบ

คิดพลาทางเสียดสีปล้ำชัย

องค์พระไชยเชษฐาเรื่องศรี

กลับเป็นมาลีประหลาดใจ

พระปรารภพิศวงสงสัย

เคชะฤทธิโกรธนุนี้

-ร้องฝรั่งควง-

แม่นมิใช่องค์โอรสา

ขอให้ศรสิทธิฤทธิ

แม่นเป็นลูกน้อยนางโคมฉาย

เสียดแล้วขึ้นศรอรอนราญ

ของนางสุวิญชามารศรี

สังหารกุมารนี้ให้วายปราณ

ให้ศรกลายเป็นทิพอาหาร

แผลงไปให้ผลาญกุมารา

-ร้องเห่-ปี่พาทย์ทำเพลงเชิดฉิ่ง-

ศรทรงองค์พระไชยเชษฐา

กลายเป็นแอมโฆชโกชนา

อาเพศไม่พานโอรสา

เกลื่อนกลาดดาษดาพนาลย์

-ปี่พาทย์ทำเพลงรว- โอดแอม-

-ทุกคนแปลกใจเค็้กๆวิ่งไปแย่งอาหาร-

-เจรจา-

-ร้องแขกไพร-

เมื่อนั้น

จึงชวนสมเด็จพระบิดา

พระนารายณ์ธิเบศร์นำถา

กลับสู่พาราทันใด

-ปี่พาทย์ทำเพลงเชิด-

-นารายณ์ธิเบศร์นำไชยเชษฐและพี่เลี้ยงเข้าทางค้ำด้านซ้าย-

ฉากที่หก นางแมวเหยย้ซุ่ม

ประตูเมืองสิงหล

เมื่อพระนารายณ์ธิเบศร์นำพระไชยเชษฐ มาซ่อนอยู่ที่ซุ่มประตูเมือง นางวิพาร์ทราบข่าว จึง
คิดมาเยาะเหยย้พระไชยเชษฐ

-ปี่พาทย์ทำเพลงเชิด-

-วิพาร์ออกเวทีด้านขวาแล้วหยุดยืน-

-ร้องรำขนอก-

บัดนั้น

แอบม่านฟังความที่ถามซัก

นางวิพาร์แสนรู้แสนหลัก

แจ้งประจักษ์รีบร้อนเดินบ่นมา

-ร้องสีนวล-

วันนี้สมคิดแล้วอีแมวเอ๊ย

ให้คุ้มค่าแค้นแทนน้ำตา

เดินเขม้นเข่นเขี้ยวเขี้ยวพัน

ท่าชะเง้อแลเล็งเพ่งพิศ

จะเยาะเหยย้ถากถางให้หนักหนา

จะต้องดีต้องคำก็ไม่คิด

กูจะร่ำรำพันให้เจ็บจิต

แต่งจริตหีบหย่องเดินตรงมา

-ปี่พาทย์ทำเพลงเร็ว-

-ปี่พาทย์ทำเพลงฉิ่ง-

พระไชยเชษฐเดินออกนั่งเตียง

พระพี่เลี้ยงทั้ง 4 ออกนั่งตามที

-ปี่พาทย์ทำเพลงฉิ่ง-ลา-

-ร้องเหยย-

วิพาร์

กรั้นถึงแถวทิมริมประตู

พอแลพบสบเนตรพระราช

แล้วทำเสียงแห้งแหบแสบคอ

นี่หรือภูมินทร์ปั้นเหมันต์

แต่แรกคิดว่าใครที่ไหนดนอ

ข้าแปลกหน้าไปมิได้ซัก

อันผู้หญิงสิงหลคนแสนร้าย

หรือเอาอายุชายฝากไว้กับใคร

หยุดอยู่คู่คนทั้งซ้ายขวา

นางวิพาร์หัวร่ออยู่องงัน

พูดพ้อเปรียบเปรยเหยย้หยัน

โอ๊ยไม่ทันเห็นเลยประหลาดนัก

เออมีรู้หม่อมพ่อเจ้าท่อนสัก

ยังมีคมนมวันักมาทำไม

มาติดตามความอายุไปเสียไหน

จึงอุตส่าห์มาได้จะใครรู้

-รื่องร่ายนอก-

ไชยเชษฐ

เมื่อนั้น
แลดูพี่เลี้ยงก็ต่างดู
เพราะภูหลงกลอิคนพาล
จะซ้ำรื้อถือนิจก็ผิดไป
อนิจจามิจาวิพาร์เอ๋ย
โทษผิดจึงคิดติดตามมา

พระไชยเชษฐนั่งฟังนั่งไขหู
พระอดสูนึ่งอยู่ในใจ
เคียดจางจึงกล้ำมาว่าได้
ภูไยคิดพลางทางบัญชา
มาเยาะเย้ยตัดพ้อพ่อนักหนา
เพราะซ้ำซ้ำเหลือใจในวันนั้น

-รื่องเทพทอง-

วิพาร์

บัดนั้น
ชะช่างถ่อมตัวชั้ววันนั้น
นี่เคชะท่านพระพี่เลี้ยงช่วย
หม่อมเม็ชจะเกษมเปรมปรีดิ์
กว่าจะคิดคืนหลังถึงแม่ลูก
นี่หากว่าวิพาร์พาดันคง
แต่เจ็บอายเพียงนี้แล้วมิสา
สวดเสียดแล้วจะชี้คร้านไป

วิพาร์คบบมือแล้วเย็บหยัน
จะมาลูแก่โทษทัณฑ์ในวันนี้
ถ้าหาไมก็จะม้วยเป็นผี
จะนั่งล้อมสามี่เป็นวงกง
พอกระดุกมุดเสียดจนเป็นผง
จึงได้พบสบองค์เจ้าทอนไม้
ยังจะมาลอบนวลชวนไปใหม่
เขาไม่ขอพ้อใจเห็นเหม็นคั

-เจรจา-

-รื่องตะลุ่มโปงชั้นเคียว-

ไชยเชษฐ

วิเอยวิพาร์
ทั้งสะบักสะบั้งทุ้งทุ้งครัน

ชะช่างพุดจากมสัน
ปัญญานั้นเคล่าคล่องก็ตรองดู

-รื่องกระบอกสองไม้-

วิพาร์

นำเอยน่าห้าวร่อ
ถึงเป็นสัตว์เคี้ยวจางนาก็พานตรง
คิดมาน่าอายชายมุทะลุ
นางเหล่านั้นทั้งรักทั้งกลัว
ที่จริงเล่าถึงเขาจะขุขง
นี้มีคมนกระไรไม่รู้งราง
แต่เด็กเด็กกะจิดริคพินิจดู
เมื่อเห็นเป็นจริงแล้วก็แล้วไป
ถ้าเป็นใจอ๊แมวแล้วผู้ตาย
จะมอดม้วยด้วยโฉมนางเจ็ดคน

ข้ามิใช่บ้ายออย่าเสริมส่ง
ไม่รักคบคนหลงเมามัว
แต่เขาขุก็เชื่อว่าเม็ชชั้ว
ควรเป็นเม็ชเป็นผัวทั้งเจ็ดนาง
แม้นไม่หลงก็จะสงสัยบ้าง
ช่างเชื่อว่าลูกนางเป็นทอนไม้
ก็รู้ยู่สิ้นว่าทำไ้
แบกหน้ามาโยที่เพิงพล
ไม่อยากง้อขอรายเมืองสิงหล
กว่ากระดุกจะป็นเป็นผงเลย

-รื่องโลมนอก-

-เจรจา-

-ร้องสาธิตาแก้วรวบ 2 คำ

วิพาร์	นำเอชน่าอศุ ทรหอคอดทนเป็นคนเคย จะว่าเหนื่อยก็เหนื่อยเมื่อขลุกลาง จะกลับไปในวังนั่งคอย ขอกราบลาฝ่าเท้าท่านทั้งสี่ แม้มีชีวิตยังไม่มรณา	ช่างดีจริงนึ่งผู้คูดาเฉย นิจจาเอ๋ยหลงไหลแล้วบ้ายพลอย ถึงถากถางอย่างไรไม่ราดอย เยาะนายเล่นสีกหน้อยเถิดหนึ่งรา ซึ่งมีพระคุณแก่เจ้าข้า จะอุตส่าห์แทนคุณท่านคนตรง

-เพลงร่ายนอก-

ทำเสแสสร้างปากว่านัยน์ตาซ้อน กินเข้าไปในวังดั่งจางง	แสนงอนแแต่งจริตหีบห่อง ไปปราสาทโคมยงนางทรมเซช

-ปี่พาทย์ทำเพลงเร็ว-เชิด-

ฉากที่เจ็ด ก็นิดี

คำหนักท้าวสิงหล

พระนารายธิเบศร์นำพระไชยเชษฐเจ้าฝ่าท้าวสิงหล ท้าวสิงหลแสรงทำไม่พอใจพระไชย
เชษฐ จึงให้นางสุวิญาเป็นผู้ตัดสินใจเอง ซึ่งภายหลังนางก็ยอมคืนดีกับพระไชยเชษฐ

-เปิดม่าน-

-ทำเพลงสมิงทองมอญ-

สิงหล	เมื่อนั้น เป็นไรนึ่งกัมน้ำนึ่งเฉยเมย เร่งบอกออกมาอย่างนึ่งอยู่ หรือซัวซัวจับได้ไล่ทัน ทำเล่นแต่ตามอำเภอเจ้า เสียดแรงเราออกปากฝากฝังไว้	ท้าวสิงหลตั้งกระทุ้งชูเขย ไม่เงยหน้าตาขึ้นว่ากัน ข้อคิดลูกกูอย่างไรรัน ว่ากันเสียดเองอย่าเกรงใจ เหมือนลูกเต้าพ่อแม่หามีไม่ จะว่าชานอย่างไรก็ว่ามา

-เจรจา-

-ร้องร่าย-

สิงหล	เมื่อนั้น จึงมีพระราชบัญชา สุวิญยามาขความขอบเจ้า ช่วยลูกเราไว้ไม่วายชนม์	องค์ท้าวสิงหลยกษา ปราศรัยกับพี่เลี้ยงทั้งสี่คน เอ็งเห็นแก่ตาเฒ่าท้าวสิงหล บุญคุณเหลือล้นคนณา

ถูกต้องจัดแจงข้าวของ
สมเป็นผู้ใหญ่ไวยุปัญญา

จะสนองคุณเจ้าให้หนักหนา
ไม่หลบหลนกลับไปตามนาย

-เจรจา-

-พี่เลี้ยงทั้งสี่ไหว-

-ท้าวสิงหลหันมาทางไชยเชษฐ-

-ร้องกล่อมนารี-

สุวิญา

เมื่อนั้น
รับบัญชาด้วยใจไม่สบาย

นวลนางสุวิญาโฉมฉาย

จำค้นผายมาเฝ้าพระภูมิ

-เข้าเฝ้าวิพาร์คลานตาม นางขึ้นนั่งบนคั้ง-

คลานไปวันทาพระชายักษ์
มิได้พูดจาพาทิ

แล้วนงลักษณ์ไหวพี่เลี้ยงทั้งสี่

เทวีนั่งก้มพักตรา

-ร้องกระบอกเงิน-

สุวิญา

เมื่อนั้น
ในจิตคิดรักพระภัสดร
จึงทูลสนองพระบัญชา
เขว่าลูกเต้าเป็นท่อนไม้
ได้อับอายชายพัศดรหนักหนา
ท่านเชื่อเมียสารพัดเข้าขัดเคือง

สุวิญาสะเทือนเมินหน้า

ครั้นจะคิดดั่งว่าก็อวยใจ

อันความแค้นข้าเลือดคาไหล

ขับไล่ไสหัวเสียจากเมือง

ไพร่ฟ้าระบือลือเลื่อง

จะรื้อเรื่องร้ายไปทำไมมี

-เจรจา-

-ร้องร้าย-

สิงหล

เมื่อนั้น
คริครินึกไปในทันที
จำจะทำโกรธซึ่งจึงไว้
จะมานะกลับคืนไปหมันด์
ท้าวแสรังเมินเสียไม่คูหน้า
เฝ้าแต่ชำเรื่องเคืองค้อน

ท้าวสิงหลเรื่องศรี

ครั้งนี้จะล้างอายให้เป็นธรรม

คูใจไชยเชษฐ์เซบขวัญ

หรือจะอยู่รำพันพิไรวอน

ทำปิ้งชาเขยนั่งพิงหมอน

แล้วบทจรเข้าที่บรรทมใน

-ปลายเข้ามา-

-สิงหลเข้าทางด้านซ้ายสนมเสนาคลานเข้าตรงด้านที่ตนนั่งอยู่ สุวิญา วิพาร์

เบือนหน้าไม่มองไชยเชษฐ์-

-ร้องตะนาวแปลง-

ไชยเชษฐ์

เมื่อนั้น
เห็นองค์ยกขาไม่อาลัย

ไชยเชษฐ์เสร์สรว้อยลห้อยให้

ทั้งทรมวยก็ไม่โยคี

ความทุกข์ความเศร้าเข้าร่วมจิต
รำพึงพลางทางทรงโสกี

ปี่มประหนึ่งมีววมิดลงเป็นผี
ภูมิสลบลงทันใจ

-โอค-

-นารายธิเบศร์วิ้งมากอดไชยเชษฐาเข้าตัวพระไชยเชษฐาไปมา-

-สุวิญษาคตกใจวิ้งตามลงมา-

-ร้องวิไลนาคชั้นเดียว-

สุวิญษา

เมื่อนั้น

เห็นองค์ทรงสลบไป
ลืมนองคัลลิมอายก้านัลนาง
เอาสุคนธ์รูปได้ใจตันรั้ว

นวลนางสุวิญษาศรีใส

ตกใจตืออกชกตัว
พลางหนุนปฤษฎางค์พระทูล
นางรำเรียกศวกลัวบรลัษ

-เจรจา-

-ร้องขึ้นพลับพลา-

ไชยเชษฐา

เมื่อนั้น

ค้อยพินลิมเนตรสังเกตุไป
พระชินแข็งฤทัยดำรงองค์
สามกษัตริย์โสมนัสหัตทยา

องค์พระไชยเชษฐาผ่องใส
เห็นลูกแก้วแววไวกับชาษา
กางกรโอบโถมขงโอรสา
เหล่าเสนาข้าไทก็ปลื้มเปรม

-คนตรีรับ-

-จบการแสดง-

ภาคผนวก ข.

ประวัติและผลงานของผู้แสดงเป็นนางวิพาร

ประวัติชีวิตและผลงานของนางนพรัตน์ หวังในธรรม

นางนพรัตน์ หวังในธรรม เกิดที่กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2480 ตรงกับปีฉลู เป็นบุตรคนที่ 6 ในจำนวนพี่น้องทั้งหมด 8 คนของคุณพ่ออบ ไชยวสุ (ศิลปินแห่งชาติ) กับคุณแม่สายใจ สมรสกับนายเสรี หวังในธรรม(ศิลปินแห่งชาติ) มีบุตรธิดา 2 คน คือนางสาวศุภมงคล หวังในธรรม และนายมีมงคล หวังในธรรม ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 42/579 หมู่บ้านเขาวพรหม ตำบลบางศรีทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

ประวัติการศึกษา

- ศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 1-3 ที่โรงเรียนบำรุงวิทยา อ. พระนคร จ.พระนคร
- ประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ชั้นสูง(ป.ม.ช.)จากวิทยาลัยนาฏศิลป์กรุงเทพมหานคร
- ศึกษาต่อระดับปริญญาตรี ศึกษาศาสตร์บัณฑิต (ศษ.บ.) วิชาเอกนาฏศิลป์ไทย(ละคร) จากวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา (สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล) สำเร็จการศึกษาปีพ.ศ.2524 และต่อมาปีพ.ศ.2533 ได้รับประกาศเกียรติคุณ จากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ให้เป็นศิษย์เก่าดีเด่น แห่งคณะนาฏศิลป์ และดุริยางค์

สาเหตุที่นางนพรัตน์ ได้เข้าศึกษาในโรงเรียนนาฏศิลป์ในยุคนั้นมีแรงบันดาลใจมาจากเมื่อครั้งยังเป็นเด็ก ชอบคิดออร์แกนเล่นที่บ้านเป็นประจำ ครั้นเรียนจบชั้นประถมปีที่ 3 บิดาได้พามอบตัวที่โรงเรียนนาฏศิลป์ โดยไม่ได้รับการสนับสนุนจากญาติพี่น้อง เนื่องจากในสมัยนั้นถือว่าอาชีพนาฏศิลป์เป็นอาชีพเดินกินรำกิน แต่บิดามารดา อนุญาติมิได้คัดค้านแต่ประการใด

เริ่มเข้าเรียนในโรงเรียนนาฏศิลป์ โดยเลือกวิชาเอกเปียโน ต่อมา อาจารย์ลมูล ชมะคุปต์ (ถึงแก่กรรม) อดีตผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ตัวพระได้คัดเลือกและฝึกหัดทำรำตัวพระให้ ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นครูละครท่านแรกที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้แก่นางนพรัตน์ ขณะที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนนาฏศิลป์ ได้เรียนวิชาศิลปะและสามัญประกอบกัน วิธีการเรียนศิลปะในสมัยก่อนมิได้แยกระดับชั้นเรียน แต่จะเรียนด้วยกันทุกระดับ และจัดแถวลดหลั่นกันไปตามอาวุโส การฝึกก็จะเริ่มด้วยการออกกำลังกาย โดยใช้หลักนาฏศิลป์ การนับจำนวนครั้งควบคุมระยะเวลาในแต่ละท่า ขณะที่ฝึกหัด ครูจะคอยอธิบายรายละเอียดแทรกไปด้วย ต่อจากฝึกหัดเบื้องต้นแล้ว เริ่มรำเพลงเร็ว เชิด-เสมอ แม่บทใหญ่ อันเป็นเพลงแม่ ทำเพื่อ

เป็นเพลงพื้นฐานของบทเรียนชั้นสูง ซึ่งเรียกว่าเพลงหน้าพาทย์ หลังจากนั้นในบางโอกาสก็จะได้รับเลือกเป็นตัวเอก และตัวประกอบ ในละครรำประเภทต่างๆ

นางนพรัตน์ ได้รับการฝึกฝน และถ่ายทอดทำร่าจากผู้ชำนาญการทางละครหลายท่าน ผู้เขียนขอนำรายชื่อครูผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ต่างๆ ให้กับนางนพรัตน์ ดังต่อไปนี้

- ครูลมุล ขมะคุปต์ (ถึงแก่กรรม) อดีตผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย ฝ่ายพระ เป็นทั้งผู้สอนประดิษฐ์ทำร่า ผู้อำนวยการฝึกซ้อม ผู้กำกับการแสดง ผู้ร่วมปรับปรุงการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ได้ประดิษฐ์ทำร่าเป็นวิทยาทาน แก่วิทยาลัยนาฏศิลป์ เป็นเอนกอนันต์ นาฏยประดิษฐ์ชิ้นเอกที่รู้จักกันเป็นอย่างดีคือระบำโบราณคดี
- ครูมัลลิก คงประภัสร์ (ย่าหมั่น ถึงแก่กรรม) โอนจากกรมมหรสพ มาเป็นครูฝ่ายพระที่โรงเรียนนาฏศิลป์ มีความชำนาญทั้งตัวพระและยักษ์ เป็นบุคคลที่มีส่วนในการปรับปรุงหลักสูตรศิลปะของโรงเรียนนาฏศิลป์ โดยนำบทเรียนชุดไหว้ครูชาติบริบูรณ์ ในหลักสูตรศิลปะ ชั้นสูงปีที่ 2 และใช้ในการเรียนการสอนจนทุกวันนี้ การที่ท่านมีความชำนาญทางชาติ เพราะท่านเป็นเจ้าของ คณะละครแก่นที่ในยุคหนึ่งนิยมเล่นละครชาติ
- ครูผัน โมลากุล (ถึงแก่กรรม) ครูฝ่ายพระ มีความรอบรู้จึงเงิน เพราะเป็นผู้หนึ่งที่สืบทอดทำร่ามาจากจิ้งจอกหน้า และได้นำความรู้มาปรับใช้กับการแสดงละครพันทางเรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา เช่นทำร่าของ พระเจ้ากรุงจีน การใช้อาวุธของจีนในการรบ มักเรียกตามภาษานาฏศิลป์ว่า การตีไม้บู
- หม่อม สุกลักษณ์ ภักธนาวิก (หม่อมครูหรือหม่อมต่วน ถึงแก่กรรม) ครูฝ่ายนางของโรงเรียนนาฏศิลป์ เป็นครูท่านแรกที่ฝึกหัดตัวนางแก่นางนพรัตน์
- ครูสะอาด แสงสว่าง ครูฝ่ายพระของโรงเรียนนาฏศิลป์ นางนพรัตน์ได้รับการถ่ายทอดละครศึกคำบรรพมาของท่าน หลายคนมีความเห็นว่าท่านเป็นครูฝ่ายพระที่ร่าละครงดงามมาก
- ครูอัมพร ชัชกุล ครูฝ่ายพระในโรงเรียนนาฏศิลป์อีกท่านหนึ่ง รับผิดชอบด้านกำกับการแสดงกำกับเวที และการคัดเลือกผู้แสดง
- ครูอัจฉรา อยู่ปิยะ นางเอกของกรมศิลปากร เป็นทั้งผู้แสดงและผู้สอนในโรงเรียนนาฏศิลป์ ได้รับบทเป็นนางสีดา วันทอง ฯลฯ ทั้งนี้ นางนพรัตน์ เป็นผู้หนึ่งที่ได้รับการถ่ายทอดจากท่าน
- ครูศิริวัฒน์ คิชยนันท์ ครูฝ่ายพระในโรงเรียนนาฏศิลป์ เป็นทั้งศิลปินและผู้สอน ปัจจุบันเกษียณอายุราชการแล้ว
- ครูเฉลย สุขะวานิช ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง ฝ่ายนางสังกัด

กรมศิลปากร

- ครูจำเรียง พุทธประดับ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง ฝ่ายนางสังกัด
กรมศิลปากร
ท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง ฝ่ายพระสังกัด
กรมศิลปากร
- ครูต๋องชาติ ชื่นศิริ, ครูลิ้นจี่ จารุจรณ์, ครูพูนทรัพย์ ตราโมท, ครูสินีนางุโพธิเวส, ครูจรวบ เหมศรี (นฤทุกข์), ครูสุวรรณณี ชลานุเคราะห์, ครูเจริญจิต ภัทรเสวี ฯลฯ

ประวัติการทำงาน

เริ่มรับราชการ ในตำแหน่งศิลปินสำรอง ชั้นจัตวา เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2500
รับราชการที่วิทยาลัยนาฏศิลป์เรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบัน รวม 49 ปี ในส่วนหน้าที่การงาน ได้รับ
เลื่อนตำแหน่ง จนกระทั่งเป็นหัวหน้าหมวดวิชานาฏศิลป์ มีหน้าที่รับผิดชอบ
การเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ของระดับนาฏศิลป์ระดับชั้นต้น นาฏศิลป์ชั้นกลาง
และนาฏศิลป์ชั้นสูง ได้เข้าร่วมช่วยราชการต่างจังหวัดในฐานะผู้บุกเบิกและ
วางแนวทางหลักสูตรการเรียนการสอนนาฏศิลป์ในสังกัดกรมศิลปากรในส่วนภูมิภาคทั้ง 11 แห่ง
ได้แก่

- วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่
- วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง
- วิทยาลัยนาฏศิลป์นครศรีธรรมราช
- วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด
- วิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย
- วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์
- วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี
- วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี
- วิทยาลัยนาฏศิลป์พัทลุง
- วิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณบุรี
- วิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา

ผลงานด้านวิชาการ

- ปฏิบัติการสอนรายวิชาทฤษฎีศิลป์ ที่กำหนดเป็นหลักสูตรของวิทยาลัยนาฏศิลป์
- ถ่ายทอดทักษะวิชาปฏิบัติศิลป์ ระดับชั้นต้น ชั้นสูง และระดับปริญญาตรี โดยเฉพาะระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์สอนมาแล้วทั้งสิ้น 25 ปี
- เป็นคณะกรรมการสัมนาหลักสูตรเนื่อหานาฏศิลป์ ระดับชั้นต้น ชั้นกลาง ชั้นสูง และระดับปริญญาตรี
- กรรมการสอบคัดเลือกนักเรียนนักศึกษา ระดับนาฏศิลป์ชั้นต้น และระดับปริญญา
- เป็นวิทยากรอบรมการศึกษาภาคฤดูร้อน (อ.ศ.ร.) สำหรับการเพิ่มคุณวุฒิของครูผู้สอนเลื่อนเป็นระดับพิเศษครูมัธยม (พ.ม.)
- ช่วยราชการต่างจังหวัด ในฐานะผู้ร่วมบุกเบิก และวางแผนแนวทางการจัดการเรียนการสอน นาฏศิลป์ในส่วนภูมิภาค 11 แห่งได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่, อ่างทอง, นครศรีธรรมราช, ร้อยเอ็ด, สุโขทัย, กาฬสินธุ์, ลพบุรี, จันทบุรี, พัทลุง, สุพรรณบุรี, นครราชสีมา วิทยาลัยนาฏศิลป์ดังกล่าว เป็นสถาบันที่ช่วยสืบทอดศิลปะวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล
- กรรมการตัดสินประกวดนาฏศิลป์ไทย ระดับมัธยมต้น และมัธยมปลาย ของกรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ
- กรรมการและวิทยากร ในการอนุรักษ์และประกวดวิชานาฏศิลป์ไทย ในหน่วยงานของกรุงเทพมหานคร
- กรรมการตรวจหนังสือของกรมวิชาการ
- ที่ปรึกษาศูนย์วัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
- อาจารย์พิเศษนาฏศิลป์ไทย ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง และคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลงานด้านการแสดง

ร่วมแสดงเป็นตัวเอก ตัวรอง ในการแสดงโขนและละครดังนี้

ประเภทละครใน

ละครเรื่องอิเหนา	รับบทเป็น	บุษบา มะเดही สียาดรา นกยูง
ละครเรื่องอุณรุท	รับบทเป็น	นางศุภลักษณ์ นางอุษา

เป็นผู้กำกับการแสดงที่สำคัญ

- หน้าพระที่นั่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในการเลี้ยงต้อนรับพระราชอาคันตุกะที่เสด็จมาเยือนประเทศไทย
- งานต้อนรับแขกของรัฐบาล แสดง ณ ทำเนียบรัฐบาล กระทรวงการต่างประเทศหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ
- เผยแพร่ทางสถานีโทรทัศน์และหน่วยงานเอกชนต่างๆ
- ฝึกซ้อมระบำมิตรไมตรี ซีเกมส์ แสดงในงานพิธีเปิดกีฬาซีเกมส์ ณ สนามศุภชลาศัย เมื่อ พ.ศ. 2529 เผยแพร่ภาพไปทั่วโลก
- เป็นผู้อำนวยการฝึกซ้อม กำกับการแสดงและกำกับเวทีในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างประเทศ ในนามผู้แทนรัฐบาลไทย

ผลงานสร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์

อาจารย์นพรัตน์มีผลงานการแสดงและผลงานสร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์เป็นจำนวนมาก เช่น ระบำเก็บใบชา ระบำกริดขาง ระบำชาวนา เจ็๋งปิ่นดินเผาบ้านเชียง เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นผู้ร่วมประดิษฐ์ท่ารำ ระบำโบราณคดี 5 ชุด กับครูลมุล ชมะคุปต์ และ ครูเฉลย สุขะวณิช นอกจากนี้ อาจารย์นพรัตน์ยังคิดประดิษฐ์ ระบำบางกอกกาญจนาภิเษก ระบำสังข์ ระบำรัตนปิยะชาติ ระบำอาเศียรวาทแม่ฟ้าหลวง ระบำศรีทศวรรษยา เป็นต้น

การให้บริการแก่สังคม

อาจารย์นพรัตน์ ให้บริการแก่สังคมสม่ำเสมอตลอดมาตั้งแต่ยังรับราชการจนเกษียณอายุราชการ อุทิศตนในลักษณะของการเป็นครูผู้ถ่ายทอดนาฏศิลป์แก่เยาวชนและบุคคลทั่วไปโดยไม่เลือกว่าจะมาจากสถาบันใด เช่น

- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
- สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
- มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ศูนย์วัฒนธรรมมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

มงคลชีวิตและเกียรติคุณที่ได้รับ

- ได้เป็นผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กรมศิลปากร จนถึงปัจจุบัน
- เป็นที่ปรึกษาศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง)

- ได้รับเกียรติและความไว้วางใจ จากสำนักพระราชวังให้เป็นผู้ดูแลนาฏศิลป์ไทยในการแสดงเสียงและสื่อผสมสัญจร “ธ สถิตในดวงใจไทยทั่วหล้า” เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
- ได้รับรางวัล “เพชรสยาม” สาขาคดนตรี นาฏศิลป์และนันทนาการทางนาฏศิลป์ไทย จากมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
- รางวัลราชมงกคสรสรเสริญผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

อาจารย์พรรัตน์ หวังในธรรม เป็นศิลปินตัวนางแบบหลวง ที่มีความรู้ทั้งตัวพระ นางยักษ์ ระบุว่าโบราณ และระบุว่าพื้นบ้าน 4 ภาค จากความมีอัจฉริยะภาพหลายด้าน ทำให้ท่านเป็นที่ยอมรับ ในแวดวงวิชาทางนาฏศิลป์ในประเทศไทย ท่านจึงได้รับเกียรติคุณต่างๆ จากองค์กรทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน เช่น รางวัลเพชรสยาม และราชมงกคสรสรเสริญ

ประวัติชีวิตและผลงานของอาจารย์เฉลิมศักดิ์ เย็นสำราญ

อาจารย์เฉลิมศักดิ์ เย็นสำราญ เกิดเมื่อวันที่ 8 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2505 ณ จังหวัดธนบุรี บิดาชื่อ นายวิเชตร เย็นสำราญ มารดาชื่อ นางสุวรรณ เย็นสำราญ เป็นบุตรคนสุดท้องในจำนวนบุตร ธิดา 4 คน ปัจจุบันพักอยู่บ้านเลขที่ 14/9 แขวงบางค้อ เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร

ประวัติการศึกษา

- เข้าศึกษาระดับประถมที่โรงเรียนอานวยศิษย์ศึกษา ปี พ.ศ. 2512
- เข้าศึกษาระดับประถมที่โรงเรียนอานวยศิษย์ศึกษา ปี พ.ศ. 2520
- เข้าศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาเอกภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ ณ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประมาณปี พ.ศ. 2524
- เข้าศึกษาระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์และการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี พ.ศ. 2544

แรงบันดาลใจในการศึกษาวิชานาฏศิลป์ไทย

เนื่องจากสภาพแวดล้อมละแวกบ้านและจากทางครอบครัวของท่าน

การศึกษาและการเรียนรู้ทางด้านนาฏศิลป์ไทย

อาจารย์เฉลิมศักดิ์ ได้รับการฝึกฝน และถ่ายทอดทำร่ำจากผู้ชำนาญการทางละครหลายท่าน ผู้เขียนขอนำรายชื่อครูผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ต่างๆ ให้กับอาจารย์เฉลิมศักดิ์ ดังต่อไปนี้

- เรียนรู้ครั้งแรกในระดับประถมศึกษา กับอาจารย์เสนาะ (ไม่ทราบนามสกุล) ปีพ.ศ. 2514
- เรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา กับอาจารย์ปราณี ทรัพย์เจริญ ปีพ.ศ. 2518
- เริ่มการเรียนรู้อย่างจริงจังกับอาจารย์สุวรรณี ชลานุเคราะห์ ปีพ.ศ. 2524
- เรียนรู้กับอาจารย์เฉลย สุขะวนิช ปีพ.ศ. 2525
- เรียนรู้กับอาจารย์นพรัตน์ หวังในธรรม ปีพ.ศ. 2526

ประวัติการทำงาน

ปัจจุบันดำรงตำแหน่งนักวิชาการการศึกษา 6 สังกัดฝ่ายตำรา สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ผลงานการแสดงนาฏศิลป์ไทย (ตั้งแต่ พ.ศ. 2524 – พ.ศ. 2547)

นับตั้งแต่อาจารย์เฉลิมศักดิ์ เป็นสำราญ ศึกษาเรียนรู้งานทางด้านนาฏศิลป์ไทย ก็มีโอกาสดำเนินการถ่ายทอดและแสดงผลงานทางด้านนาฏศิลป์ไทยประเภทต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งนับเป็นการส่งเสริมประเพณีทางการแสดง โดยสามารถแบ่งผลงานออกได้ ดังนี้

ประเภทโขน

แสดงเป็น	กวางทอง	ในการแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุด ลักส์ดา
แสดงเป็น	นางสวาทะ	ในการแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุด ฤๅษีเสียดอก
แสดงเป็น	นางไภยเกศิ	ในการแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุด ปราสาทนาสูร
แสดงเป็น	นางเทพคธา	ในการแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุด ชลอชชา
แสดงเป็น	นางเบญจกาย	ในการแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุด นางลอย
แสดงเป็น	นางสีดา	ในการแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุด นางลอย
แสดงเป็น	พระอินทร์(อินทวิชิตแปลง)	ในการแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุด สักกพรหมศาสตร์แสดง
เป็น	พระราม	ในการแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุด ลักส์ดา ขกรบ
แสดงเป็น	พระลักษมณ์	ในการแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุด ขกรบ
แสดงเป็น	นางนารายณ์	ในการแสดงโขน เรื่อง รามเกียรติ์ ชุดนารายณ์ปราบนทก
แสดงเป็น	พระนารายณ์	ในการแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุด นารายณ์ปราบนทก
แสดงเป็น	พระอิศวร	ในการแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุดนารายณ์ปราบนทก
แสดงเป็น	นางศุรปนาชแปลง	ในการแสดง โขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุด ศุรปนาชหึง
แสดงเป็น	นางศุรปนาชด้วยภัย	ในการแสดง โขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุด ศุรปนาชหึง แสดง
เป็น	นางวานรินทร์	ในการแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุด สักกวิรุฬห์จำบัง
แสดงเป็น	นางสีดา	ในการแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุด ทำวมาลีวราชว่าความ และสีดาผูกคอ
แสดงเป็น	นางมณฑา	ในการแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ชุดสักกอินทวิชิตถูกศรกินนม

ประเภทละคร

แสดงเป็น	พราหมณ์แปลง	ในการแสดงเบิกโรง ชุด พระคณศวร์เสียดา
แสดงเป็น	นางห่าพีเลีย	ในการแสดงละครนอก เรื่องสุวรรณหงส์ ตอนสุวรรณหงส์ถูก
	หอก	
แสดงเป็น	นางรจนา	ในการแสดงละครนอก เรื่อง สังข์ทอง ตอนเลือกคู่จนถึงมณฑา
ลงกระท่อม		
แสดงเป็น	นางสร้อยฟ้า	ในการแสดงละครเสภา เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน ละเลง

ขนมเบื้อง

- แสดงเป็น พระลอ ในการแสดงละครพันทาง เรื่อง พระลอ ตอน พระลอเข้าสวน
- แสดงเป็น นางตะเกาทอง ในการแสดงละครนอก เรื่อง ไกรทอง ตอน พ้อบน
- แสดงเป็น นางเกศสุริยงแปลง ในการแสดงละครนอก เรื่อง สุวรรณหงส์ ตอน เข้าฝ่าจนถึง
กุ่มภณฑ์ถวาม้า
- แสดงเป็น พราหมณ์ยอพระกลืน ในการแสดงละครนอกเรื่อง มณีพิชัย ตอน
นางยอพระกลืนลงใจพระมณีพิชัย
- แสดงเป็น นางวิพาร์ (นางแมว) ในการแสดงละครนอกเรื่อง ไชยเชษฐ์ ตอน
อุบายนางทั้งเจ็ด จนถึง นางแมวเขี่ยขี้
- แสดงเป็น ปู่เจ้าสมิงพราย ในการแสดงละครพันทาง เรื่อง พระลอ ตอน พระลอตามไก่

ประเภทระบำ

ระบำกฤดาภินิหาร สืบท คาวคิงส์ เทพบันเทิง พรหมศาสตร์ ย่องหงิด สีภาค เก็บใบชา
ชุมนุมเผ่าไทย ดันวรเชษฐ์ ศรีวิชัย วิชนี เชิงกระดืบขาว เชิงกระโป้ เชิงกระหย่ง เชิงโปงกลาง เชิง
สวิง เชิงสัมพันธ์ เชิงสราญ

ประเภทรำ

รำวงมาตรฐาน ทศกัณฐ์รูปพระราม พระรามตามกวาง หนุมานจับนางเบญจกาย เมขลา -
รามสูร รอนาเสียงพวงมาลัย หย้าหรีนตามนกยูง วันทองแต่งตัว นุชฉายเบญจกาย นุชฉายสำนักรา
บุษบาชมศาล เชิดจีน ชัดชาติรี แม่บท สีนวล นุชฉายวันทอง มโนราห์ นุชฉายพราหมณ์ กริชสุหร
นางง ไหว้ครูโนรา เถิดเทิง

ประเภทฟ้อน

ฟ้อนเงี้ยว ฟ้อนดวงเดือน ฟ้อนรัก ฟ้อนแพน

ผลงานสร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์

อาจารย์เฉลิมศักดิ์มีผลงานการแสดงและผลงานสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์เป็นจำนวนมาก
นอกจากท่านจะเป็นผู้ร่วมแสดงนาฏศิลป์ไทยที่เปี่ยมล้นไปด้วยประสบการณ์แล้ว ท่านยังมีผลงาน
ทางด้านการสร้างสรรค์เกี่ยวกับการแสดงนาฏศิลป์ไทยหลายประเภท อาทิเช่น การแต่งบทขับร้อง
ในชุดการแสดงต่างๆ การประดิษฐ์ท่ารำ ตลอดจนการประดิษฐ์เครื่องแต่งกายนาฏศิลป์ไทยอีก
มากมาย ดังนี้

ผลงานด้านการสร้างสรรค์ จำแนกออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ผลงานการประพันธ์บทขับร้องบรรจเพลง ได้แก่ รำเบิกโรงเทพเจ้าถวายพระพร รำถวายพระพร รำถวายพร รำเทิดเกียรติคุณครูลมูล ยมะคุปต์ รำบายศรีถวายพระพร รำจุลฉายถวาย พระพร บทอาศิรวาทสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี บทกลอนถวายพระพร สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

2. ผลงานการประพันธ์บทขับร้อง บรรจเพลง เรียงร้อยทำรำ ได้แก่ รำเบิกโรงอำนวยการถวายพระพร รำถวายพระพร รำวิมาลาแต่งตัวออกจุลฉาย

3. ผลงานการประดิษฐ์เครื่องแต่งกายละครไทย ได้แก่ ผ้าหม่มนางสีดแดงและกรองคอ ห้อยหน้าสีน้ำเงิน เครื่องจุลฉายพราหมณ์ ผ้าหม่มนางสีน้ำเงินและกรองคอ ห้อยหน้า ห้อยข้างสีดแดง ชุดพม่า ชุดขุนแผน

การให้บริการแก่สังคม

อาจารย์เฉลิมศักดิ์ได้ให้บริการแก่สังคมสม่ำเสมอตลอดมา ทั้งยังอุทิศตนในลักษณะของการเป็นครูผู้ถ่ายทอดนาฏศิลป์แก่เยาวชนและบุคคลทั่วไปโดยไม่เลือกว่าจะมาจากสถาบันใด เช่น

- เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและถ่ายทอดทำรำไทยการสอบรำเดี่ยวมาตรฐานทางด้านนาฏย-ศิลป์ (รำจุลฉายนางแมว) ให้แก่นิสิตชั้นปีที่ 4 สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อแสดงผลงานเฉพาะบุคคล ณ หอประชุม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (นางสาวสุรียรัตน์ จินพงษ์ ในวันศุกร์ที่ 28 ธันวาคม 2544 สุกิบัตร SOLO DANCE PERFORMANCES และ นางสาว บุษกรริกา อรัณยกันนธ์ ในวันพุธที่ 24 ธันวาคม 2546 สุกิบัตร SOLO DANCE 2003)

- เป็นผู้ร่วมประดิษฐ์และถ่ายทอดทำรำไทยชุดพระเกี้ยวน้อย ให้แก่นักเรียนโรงเรียนสาธิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม เพื่อแสดง ณ หอประชุมใหญ่ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย เนื่องในงานครบรอบ 45 ปี แห่งการสถาปนาโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม (สุกิบัตรงานวันเสาร์ที่ 21 และ อาทิตย์ที่ 22 มิถุนายน 2546 เวลา 13.00 – 16.00 น.)

- เป็นวิทยากรฝึกซ้อมและร่วมแสดงโขนราชภัฏราชชนกรินทร์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ระหว่างวันที่ 15 – 16 มกราคม พ.ศ. 2547

- เป็นอาจารย์พิเศษบรรยายประกอบการสาธิตรายวิชาการแต่งกายนาฏศิลป์ไทย ณ โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม (หนังสือ ที่ ศธ 0512.6 (2771) / 158 ลงวันที่ 26 พฤษภาคม 2547)

- เป็นผู้ฝึกซ้อมการแสดงละครเรื่อง “มัทนพารา” ให้แก่นักเรียนโรงเรียนสายปัญญา เพื่อแสดง ณ หอวชิราวุธานุสรณ์ เนื่องในงานฉลองพระชนมายุครบ 6 รอบ สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา วันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2540

- เป็นผู้ฝึกซ้อมการแสดงโขน เรื่อง “รามเกียรติ์” ตอน “ตำหนักข่าหึง – ลักสีดา” ให้แก่นักเรียนโรงเรียนสายปัญญา เพื่อแสดง ณ หอวชิราวุธานุสรณ์ เนื่องในงานฤดูกาลแสดงละครพระราชนิพนธ์ ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในปีพ.ศ. 2541

มงคลชีวิตและเกียรติคุณที่ได้รับ

อาจารย์เฉลิมศักดิ์ เป็นสำราญ รับมอบเกียรติบัตร และเข็มเชิดชูเกียรติ “ครูทองคำ” จากราชการพลเรือนดีเด่น ประจำปี 2540 ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวจิราพรรณ เอี่ยมแก้ว เกิดวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2525 ที่จังหวัดราชบุรี สำเร็จ การศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่วิทยาลัยนาฏศิลปสุพรรณบุรี ในปีการศึกษา 2542 ปริญญาตรี ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต (นาฏศิลป์ไทย) คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในปี การศึกษา 2546 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชานาฏศิลป์ คณะ ศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2549 ปัจจุบันปฏิบัติงานที่มหาวิทยาลัย ราชภัฏอุตรธานี